

izhaja, izvzemši ponedeljek, vsak dan zjutraj. Uredništvo: Franciška Asiškega št. 20, I. nadstropje. Dopolnil naj se pošilja...

EDINOST

Posamezne številke v Trstu in okolici po 20 cent. — Oglasi se računajo v širokosti ene kolone (72 mm.) — Oglasi trgovcev in obrtnikov mm po 40 cent.

Goriško pokrajinsko zborovanje polit. dr. „Edinost“

Resolucije pokrajinskega zbora — Navdušena manifestacija za narodno edinstvo in našo enotno politično organizacijo

Kakor smo poročali na kratko že v torlovski številki, se je vršilo v nedeljo dne 9. t. m. lepo uspešno zborovanje...

domovine v tujino. — Pozivata se gg. poslancema, da se z vsem svojim vplivom zavzmeta za optante in jim priborita pravico do vojne odškodnine.

4. Vlada se poziva, da vrne občinam avtonomijo in da razpiše nemudoma volitve, kjer poslujejo komisariji. Komisariji stanejo občino ozira na voljo prebivalstva.

5. Vlada se poziva, da odpravi in preklicuje krivično Gentilejevo ljudskošolsko reformo, temeljem katere se pouk v ljudskih šolah ne vrši v materinem jeziku in je celo pouk materinega jezika sam negotov in odvisen od okolnosti...

6. Vlada se poziva, da izpremeni svoj sistem, po katerem je vstop v javne službe v novih pokrajinskih Slovanom skoraj popolnoma zabrajen, potem ko se je večina itak malega števila slovaških javnih uslužbencev odpustila iz službe brez usmiljenja in brez potrebe in v škodo prebivalstva in države.

7. Vlada se poziva, da nastavlja med slovaškim prebivalstvom uradnike, ki bodo sposobni s strankami naravnost in ne potom tolmača sporazumeti se in to posebno pri sodnih uradnikih, nevezki jezika prebivalstva niso za to sposobni in stanejo državo in posebno pa prebivalstvo mnogo več kalor jezikovno zmožni uradniki. Uradi, zlasti pa sodnje, naj bodo dolžni sprejemati vloge v slovaškem jeziku in izdajati tudi rešitve v jeziku vloge.

8. Goriško pokrajinsko zborovanje političnega društva „Edinost“ stoji na stališču enotne politične organizacije za vse Slovence v Italiji, ker je vsako cepljenje za nas škodljivo in slabi našo odprano silo. V organizaciji imej mesto vsak dobro misleči Slovan v Italiji, ki mu je pri srcu dobrobit našega naroda, pa bodi razen tega kakršnegakoli svetovnega naziranja ali prepričanja. Zbor zaupnikov odobrava doseženo delovanje političnega društva „Edinost“ v Trstu, izrekta zahvalo poslancu g. dr. Willasu za njegovo dosedanje delovanje in mu izraža neomejeno zaupanje.

S tem je bil dnevni red izčrpan in predsednik dr. Podgornik je nato zaključil to važno in pomembno zborovanje, ki je bilo obremen navdušena manifestacija naših zveznih Goricanov za popolno edinstvo našega naroda v Italiji in enotnost politične organizacije našega ljudstva pod okriljem političnega društva „Edinost“ v Trstu.

Resolucije:

1. Davčno breme, naloženo prebivalcem novih pokrajin, je nezno; izterjujejo se brezobzirno novi in stari davki. Vlada ne upošteva, da niso delovala gospodarstva v teh pokrajinah skozi celo vojno in še skozi nekaj povojnih let. Zlasti krivično je izterjevanje starih davkov iz vojne in celo iz predvojne dobe poleg plačevanja novih davkov. Izterjujejo se celo vsled zastaranja ugasli davki. — Vlada se poziva, da uredi odmero in izterjevanje davkov v smislu, da bo primerno finančnim možnostem prebivalstva, nikakor pa ne v škodo in celo pogubo gospodarstev. Vlada naj nemudoma odredi odpis vseh starih davkov, zlasti onih iz vojne in predvojne dobe izvirajočih davkov, ker je plačevanje starih poleg plačevanja novih davkov nemogoče in pogubno za večino gospodarstev.

2. Vlada se poziva, da plača popolno vojno odškodnino in ne samo z obligacijami v nominalni vrednosti, za katere dobi vojni oškodovanec le po L 82 za vsakih sto lir, brez ozira na okolnosti, da se oškodovancu odbije tudi starostna obraba, za katero ne dobi nobene odškodnine. Ako plačuje vlada odškodnino z obligacijami, naj jih da oškodovancu toliko, da bo s faktično vrednostjo istih kriča cela odškodnina.

3. Med vojnimi oškodovanci se nahajajo optanti v najslabšem položaju, ker se jim vsled tesnosrčne razlage vojnoodškodninskega zakona ne priznava pravica do vojne odškodnine. Za vzpostavitev svojih porušeni domov so se morali optanti zadolžiti, drugi prebivajo še vedno v barakah, kljub temu pa zahteva država od njih iste dolžnosti kakor od drugih državljanov in še več, ker jim ne priznava niti časne oprostitve davka od poškodovanih nepremičnin. V plačevanju davkov, taks in drugih pristojbin so popolnoma vredni vsem drugim državljanom. To je nevzdržno stanje, ki vodi te nesrečne iz

Zasedanje bolgarskega sobranja

Socijalisti zahtevajo amnestijo za bolgarske begunce in obsojajo propagando komunistov SOFIJA, 12. Danes se je sobranje bavilo z diskusijo o prestolnem govoru. Načrt za odgovor povdarja znatno zboljšanje mednarodnega položaja Bolgarije ter izraža zaščeno nad sklenjeno pogodbo v Zenevi med Grki in Bolgari. V notranji politiki je dosegla vlada precejšnje uspehe, kajti trudila se je v veliki meri, da pomiri deželo. Bivši ministrski predsednik Malinov pravi v načrtu za odgovor, da je neobhodno potrebna zveza vseh dobromiselnih, ki naj zagotovijo moralno obnovo. Vodja socialistov Salizov ponavlja, da je vlada res mnogo storila v smeri splošnega pomirjenja dežele, a utemeljuje istočasno potrebo, da se proglasi amnestija za vse one, ki so se izselili po padcu prejšnje vlade v inozemstvo. Amnestija je potrebna, da se begunci zopet povrnejo v domovino ter oprimejo koristnega dela v prid celokupnosti Bolgarske. Konečno obsoja Salizov pretrvano propagando, ki jo vršijo v Bolgariji komunisti.

Komisija mandatov zaključila zasedanje

Splošno zanimanje za palestinsko vprašanje ZENEVA, 12. Komisija mandatov pri Društvu narodov, ki je imela letos 25 let, je zaključila svoje jesensko zasedanje. Delo komisije, ki ji predseduje Theodoli, je bilo letos izredne važnosti, kajti komisija se je bavila z upravnimi poročili Anglije za Togo, Kamerun in Palestino, Francije za Sirijo, Japonske za otoke v Tihem oceanu in Avstralije za Novo Guinejo. Največjo pozornost je zbudilo proučevanje poročila o Palestini, že spričo težko, ki jih mora obvladovati Anglija kot mandatarna veličina v stremljenju, da pomaga Judom pri zgradbi lastnega kulturnega ognjišča ter priznava Arabcem pravico do svobodne vlade. Komisija je posvetila največjo pozornost posledicam zionistične politike in hebrejskemu izseljevanju. Po mnenju ko-

Nameravan atentat na Hortyja

Glavni organizator zbehal v inozemstvo BUDIMPESTA, 12. Glasom poročil budimpeštanskih listov je zvedela policija, da organizirajo komunisti atentat na regenta Hortyja. Policija je dosedaj aretirala tri osebe. Glavni organizator atentata je baje zbehal v inozemstvo. Ker upa policija, da bo izvršila še važnejša odkritja o nameravanih atentatu, ne objavlja zaenkrat nikalih podatkov.

Dvboj med Italijanom in Ogram

BUDIMPESTA, 12. Radi incidenta na olimpijadi v Parizu se je vršil danes dvboj na sablji med italijanskim sabljacem Pulitijem in Ogram Kovacs v Nagy Kanizsi. Bojevala sta se eno uro. Po tridesetih napadih sta bila oba sicer lahko ranjena, a sta se prenehala dvobojevati vsled utrujenosti. Puliti in Kovacs sta se pobotala.

Številne aretacije revolucionarjev v Španiji

Vlada uvedla strogo cenzuro PARIZ, 12. Listu «Journal» poročajo iz Madrida: Število aretiranih revolucionarjev v Madridu znaša nad 100. Cenzura je stroga kakor še nikdar; zato niso znani še nikaki podatki o izvršenih aretacijah na deželi.

List «Petit Parisien» objavlja izjavo, ki pravi, da izmed onih revolucionarjev, ki so bili po barcelonskih dogodkih aretirani kot pribežniki na francoskih tleh, ni bil nihče predan španskim oblastvom.

Jesensko zasedanje egipčanskega parlamenta

KAIRO, 12. Otvorjeno je bilo jesensko zasedanje zbornice. Zaglul paša je čital prestolni govor, v katerem pravi, da je trdno uverjen, da bo dosegel popolno neodvisnost Egipta in Sudana, čeravno se tozadevna uradna pogajanja niso obnesla. Prestolni govor naglašja prisrčnost odnosa, ki vladajo med Egiptom in tujimi veličinami.

Radić in Moskva

Polemike med sedanjo vlado in Davidovičem se nadaljujejo - Radićevi listi napovedujejo uporabo zakona o zaščiti države proti HRSS

BEograd, 12. V vseh ministrstvih se intenzivno razvijajo tekoča dela in ureja se vse potrebno, da ministrstva začno normalno funkcionirati. V prvi vrsti je treba popraviti nezakonitosti, ki so jih storili ministri prejšnje vlade.

V sami politični situaciji ni nič novega. Poslanci so se razšli na volilno agitacijo in se jih le še malo število mudil v Beogradu. Interes je koncentriran na skorajšnjo javno skupščino samostojnih demokratov v Beogradu. Poleg tega vlada tudi interes za glavno konferenco samostojne demokratske stranke, ki se bo vršila 23. t. m. Na njej bodo podane glavne direktive za volitve.

Nekaj živahnosti v politično situacijo je vneslo razkritje nove vlade, da je dr. Maček priznal Davidoviču svoje dunajske obiske in konference z boljševiskim poslanstvom. Ponovni komuniké vlade kot odgovor na Davidovičev demanti razkriva vs Davidovičovo politiko. Z druge strani pa je vlada ugotovila, da so odločilni faktorji imeli dovolj resne namere in naklonjenosti napram vstopu radićevcev v vlado, ako bi se le-ti vrnili na pot zakonitosti in spoštovanja napram državi in njenim institucijam. Toda zdi se, da je šlo Radiću samo za razdiralno propagando, ne pa za sporazum med Srbi in Hrvatli. Zato ni krenil na pot zakonitosti, na kateri se edino lahko dospo do stvarnega in pravnega sporazuma.

Na izjavo Ljube Davidoviča glede radićevskih zvez z boljševiski je vlada publicirala novi komuniké, ki se glasi:

V svojem odgovoru na službeni komuniké potrjuje g. Ljuba Davidović, da mu je dr. Maček sam priznal, da je posejal boljševisko poslanstvo na Dunaju. Samo sedaj g. Davidović vprašuje, kako so Mačkovi obiski mogli biti razlog za nesprejem radićevcev v vlado, dasi se je prej pretresalo to vprašanje in dasi se je vedelo, da je šef stranke Stjepan Radić že prej bil v Moskvi. Ravno te zveze g. Radića in njegove stranke s tretjo internacionalo, ki so se manifestirale ob mnogih prilikah in na različne načine, so ostale takoj po Radićevem povratku v državo glavne zapreke za sprejem radićevcev v vlado. In ko je vlada g. Davidoviča, omalovažujoč te zveze, uporno vztrajala na tem, da radićevci vstopijo v vlado, je bil stavljen pogoj, da se predhodno definitivno razčisti vprašanje o teh zvezah. Dunajski poseti dr. Mačka so samo po sebi prepričanje, da te nedopustljive zveze trajajo še nadalje, in so skupno z Radićevimi govori, izrečenimi po dr. Mačkovem povratku iz Dunaja, dokazale, kako upravičeni so bili razlogi, da se ni odstopilo od pogojev, ki so za početkoma bili stavljeni glede vstopa radićevcev v vlado. Dejstvo, da so za Radićevo stranko bili rezervirani štirje portfelji v vladi, samo potrjuje, kako resno in s koliko dobro voljo se je s tem računalo, samo če bi se bil Radić in njegova stranka vrnila na pot zakonitosti lojalnega zadržanja in spoštovanja napram državi in njenim institucijam. Po tem pa vsakdo mora uvideti, da v tem slučaju ni šlo za sporazum med Srbi in Hrvatli, temveč za obrambo države pred agenti zunanjih razornih propagandistov, kakor sta to Radić in dr. Maček in pred vsemi onimi, ki so jim zavedno ali nezavedno pogodovali.

Pred postopanjem proti HRSS

ZAGREB, 12. Blokaški listi tudi danes prinašajo vsakojake informacije o pripravljanih ukrepih napram HRSS. Tako «Večerni» doznava, da se je v Beogradu pričelo misliti na sestavo posebne obtožnice proti HRSS, in sicer radi špijonaže in veleizdaje. Obtožnica naj bi tirala pred sodišče predstavnik HRSS, svedoki pa bi se določili iz vrst bloka, med njimi tudi Ljuba Davidović na osnovi svoje izjave, s katero je priznal dr. Mačkove stike z dunajskim sovjetskim poslanstvom. «Hrvat» pa javlja, da beograjski politični krogi povsem odkrito razpravljajo o tem, da se napram HRSS uporabi zakon o zaščiti države.

Kako dolgo traja imuniteta poslancev?

LJUBLJANA, 12. Takoj po razpustu narodne skupščine so se vnele po jugoslovenskih listih polemike o vprašanju, kako dolgo traja imuniteta poslancev in sicer ali do razpusta skupščine ali pa do novih volitev. Vprašanje je postalo aktualno, ker bi v slučaju, da obvelja prva teza — t. j. da imuniteta neha z razpustom zbornice —, lahko dala vlada aretirati Radića. O vprašanju imunitete poroča današnje «Jutro»:

Zagrebski blokaški listi doznajajo, da vlada «vztraja» na stališču, da je z razpustom narodne skupščine prenehala imuniteta narodnih poslancev in da je notranji minister o tem stališču že obvestil vse velike župane. Res je le toliko, da je z ozirom na mnenje, ki se je pojavilo v opozicijskih krogih, da namreč poslaniska imuniteta traja vse do novih volitev, vlada ugotovila, da je poslaniska imuniteta z razpustom nar. skupščine ugasnila. To mnenje je pravilno tudi po teoriji. Stobodan Jovanović uči, da ugasne imuniteta z mandatom, mandat pa s kraljevim aktom razpusta narodne skupščine.

Otvoritev jesenskega zasedanja poslanske zbornice

Komunisti na seji — Proslava Matteottija in drugih umrlih poslancev Razprava o ukazih-zakonih

RIM, 12. Danes ob 15. uri je predsednik on. Rocco otvoril sejo poslanske zbornice. Opozicija razen komunistov je odsotna. Pri čitanju zapisnika zadnje seje (13. julija) se oglašil k besedi komunist Repposi, ki izjavi, da bi bil na zadnji seji, ako bi bil navzočen, izjavil — kar izjavlja tudi danes v imenu komunistične parlamentarne skupine —, da ta zbornica ne more proslaviti Matteottija, ne da bi zagrešila oskrunjenje; kajti zbornica ne more proslaviti žrtev zločina, pri katerem ima sama moralno odgovornost. Parlamentarna skupina komunističnih poslancev se ne pridružuje proslavi. (Predsednik pozove večkrat govornika k redu.)

Ko vstane ministrski predsednik on. Mussolini, nastane v dvorani splošna pozornost. Mussolini sporoči kr. ukaze glede izprememb v vladi ter predloži več zakon-skih načrtov in sicer: glede ustanovitve 2 novih mest državnih podtajnikov v ministrstvu za narodno gospodarstvo in 1 mesta državnega podtajnika in prometnem ministrstvu.

Nato se ministrski predsednik v daljšem govoru spominja umorjenega Matteottija, dalje fašistovskih poslancev Casalinija in Mario Gioda. V lepih besedah on. Mussolini obsoja zločince, ki hočejo z oboroženo roko preprečiti poslancem izvajanje poslanskega mandata. Parlament je zato tu, da se v njem razčistijo nasprotujoče si ideje z razpravami in se tako izognemo materialnim konfliktom. Kakor hitro bi bilo parlamentu nemogoče vršiti to nalogo, odpade vsaki razlog za njegov obstoj. Tu poda ministrski predsednik kratek popis Matteottijevega življenja.

Giacomo Matteotti je bil rojen 22. maja 1885 v Fratta Polesine. Zelo mlad je dovil pravne študije na vseučilišču v Bologni; v začetku se je posvetil študiju kazenskega prava in kriminalne sociologije. A kmalu je stopil v politično življenje, za kar se je čutil poklicanega. Postal je občinski svetnik, potem župan svoje rodne občine ter član pokrajinskega sveta v Rovigu. Kot poslanec se je posvetil predvsem študiju finančnih problemov in to državnih obračunov in proračunov. V zbornici je užival velik ugled kot eden izmed prvih strokovnjakov v tej zadevi. (Citateljem je znano, da je bil on. Matteotti po zatrdilu njegovih prijateljev umorjen, ker so se nekateri člani vlade — on. Finzi, Rossi i. dr. — zabi njegovih razkritij ob priliki razprave o državnem proračunu. Prip. ur.) Izvoljen je bil kot socialist v volilnih okrožjih: Ferrara (XXV. zakonodajna doba), Padova (XXVI.), Beneško in Lazio (XXVII.). «Zaljuoč družini, rojstni občini Matteottija naj velja naša beseda globoko žalost in pozdrava» je zaključil Mussolini proslavo Matteottijevega spomina.

Nato je govoril o delovanju poslanca Casalinija, ki je bil umorjen v Rimu 12. sept. 1924. Casalini je bil samouk, ki se je potom sindikalnega gibanja pospel do poslanca; spčetka je bil republikanec, pozneje fašist. Samouk je bil tudi fašistovski poslanec Mario Gioda, ki je še mlad (41 let) za vedno zapustil poslansko zbornico. Mussolini se je spomnil pokojnega sen. Pelloux, ki je bil v l. 1898 min. predsednik, pozneje vojni minister itd.

K besedi se je oglašilo še veliko poslancev, ki so poviševali zasluge pokojnih poslancev, med temi tudi sen. Pantaleonia, gen. Francesco Pais Serra, gen. Ricciotti Garibaldi.

Nato povzame še enkrat besedo on. Mussolini, ki poudarja še enkrat, kako italijanski narod obsoja zločin nad Matteottijem. Dejstvo, da je Matteotti bil nasprotnik sedanje vlade ne zmanjša, ampak še poveča čustva zgražanja vseh Italijanov. On. Mussolini izjavi, da se vlada pridružuje rada proslavi spomina vseh onih mož, ki so v zbornici ali v senatu, ali na katerem si bodi polju koristili domovini.

Poslanec Sandrini predlaga, naj se seja v znak žalovanja prekine za 1 uro. Predlog se pridruži Mussolini v imenu vlade. Predlog je sprejet, seja se prekine za 1 uro.

Seja se otvori zopet ob 18. uri. Finančni minister on. De Stefan predloži zakonske načrte glede obračunov državne uprave od 1912-13 do 1921-22 ter glede obračunov za Somalijo (1910-11) in Eritrejo (1910-11). Pri razpravi o pogodbi glede Tunisa med Francijo in Italijo iz l. 1919 se oglašil k besedi on. Tumadei, ki kritizira pogodbo, češ da je posebno glede italijanskih šol v Afriki nepopolna. On. Mussolini pravi, naj bi se pogodba odobrila, dasi ni obstoj 130.000 Italijanov v Tunisu z njo zagotovljen. Italija se še danes pogaja s Francijo glede Tunisa, a Francija je nepopustljiva. Zbornica odobri pogodbo.

Tajnik Vicini prečita vprašanja in interpelacije. Seja se zaključi ob 19.25.

Polemike po proglasu opozicije in Mussolinijevem govoru

Odnosni med bojevnikmi in vojnimi pobaljevci

RIM, 12. Vse časopise razpravlja o proglasu opozicije in Mussolinijevem govoru. Splošno se smatra, da je bil večerajšnji dan

izrednega pomena za nadaljni razvoj krize. Celo «Giornale d'Italia» priznava, da je proglas opozicije poln politične vsebine; radi tega ne bo mogel nihče preko tega dokumenta in vsakdo bo moral zadržanem opozicije računati kot z bistvenim činiteljem sedanjega političnega položaja.

Na drugi strani pa velika večina tiska očita Mussoliniju, da ni izgovoril niti ene besedice, s katero bi na kak način zagotovil državi red in mir. Vladi prijazna «Tribuna» pozivlja Mussolinija, naj čimprej kaj ukrene za pomirjenje, sicer bo ljudstvo zgubilo vse zaupanje v njega. «Nuovo Paese», ki je stopil v zadnjem času v popolno opozicijo, se čudi, da ni Mussolini vsaj ponovil svojih navadnih obljub glede pomirjenja. Tega ni naredil, ker je vedel, da bi ostalo le pri obljubah.

V političnih krogih se razpravljajo o razmerju med bojevnikmi, katerim stoji na čelu on. Viola, in Udruženjem vojnih pobaljenec, katerega predsednik je on. Delcroix. Splošno prevladuje mnenje, da vlada med obema udruženjima popolno soglasje, dasi se je on. Delcroix udeležil seje parlamentarne skupine in bojevnikmi ne. Delcroix je storil to na dolgo prigovarjanje on. Mussolinija; na drugi strani pa je izjavil, da bo o politiki Mussolinijeve vlade govoril še v zbornici.

Garibaldi odklanja dvoboje s fašistovskimi generali

Mussolini odgovoren za fašistovska nasilja

RIM, 12. Proslavi zmage 4. novembra je prisostvoval tudi Peppino Garibaldi, član lige «Italia Libera». Bil je priča nasiljem, ki so jih ob imenovanju priliki izvršili fašisti nad bojevnikmi in vojnimi pobaljenici. Radi tega je v nekaterih uglednih italijanskih listih obsodil te in slične napade, ki jih vršijo fašisti v imenu patrijotizma nad mirnimi državljani. Višji funkcionarji prostovoljne milice so se vsled tega čutili užaljene. General Varini je poslal k Garibaldiju svoje zastopnike, da zahtevajo zadostno zaščeno za žalitev. Sekundanti Garibaldija so sporočili generalu Variniju ozir. njegovim zastopnikom, da Peppino Garibaldi nikakor ne sprejme dvoboja z Varinjem. V enakem smislu so danes odgovorili tudi zastopnikom fašistovskega generala Itala Balbo, ki je zahteval od Garibaldija zadostno zaščeno. Po mnenju generala Peppina Garibaldija je duhovni oče prostovoljne milice ministrski predsednik Mussolini in le-ta se more čutili neposredno razžaljenega radi imenovanju obsodbe fašistovskega nasilja.

Ravnatelj lista «Giornale d'Italia» se noče dvobojevati s Farinaccijem

RIM, 12. Pred kratkim je list «Giornale d'Italia» precej ostro komentiral možnost, da bi on Farinacci baje nameraval kandidirati za podpredsednika zbornice, češ, da bi njegova kandidatura na to mesto pomenila nekak razžalitev dostojanstva zbornice.

Radi te ocene je on. Farinacci potom svojih zastopnikov pozval ravnatelja «Giornale d'Italia» odv. Vettorija, da se boji. Vettori je dvo-boj odklonil ter podal Farinaccijevim zastopnikom pismen odgovor, v katerem pravi, da je Farinacci s svojimi polemičnimi metodami in načinom politične borbe prekorščil najelementarnejša pravila vladnosti, toliko kar se tiče Vettorijeve osebe same, kakor tudi glede političnih skupin, ki jih on predstavlja. Radi tega se ne more spuščati z njim v nikako častno zadevo. On. Farinacci naj izbira: ali žilovko ali meč!

Maroško bojišče

Medtem ko se Španci tepejo v Maroku, se vršijo v Gibraltarju z uporniki mirovna pogajanja

MADRID, 12. Iz Maroka javljajo uradno: Španske čete so napadle postojanko Luni Luu ter pregnale oddelke upornikov v beg. Te operacije se je udeležila tudi artilerija in zrakoplovci. Na licu mesta so pustili uporniki več mrtvih. Izgube Špancev so poznate.

Listu «Petit Parisien» pa poročajo iz Madrida, da so Španci dosedaj izpraznili nad 2 tisoč kvadratnih kilometrov maroškega ozemlja. Izpraznili so tudi mesto Seccusian, ki je stalo Španijo ogromne človeške in denarne žrtve.

Uradno poročilo javlja: Direktorij je sklenil, da se preloži odpust letnika 1921 na nedogleden čas in vpkliče mod orožje letnik 1924, ker to zahteva položaj na maroškem bojišču. Medtem pa se vršijo v Gibraltarju med zastopniki španske vlade in Abd-El-Krimom, poveljnikom upornikov v Maroku, mirovna pogajanja, ki se bližajo po zatrdilih francoskega tiska ugodnemu zaključku.

Zaupnica poljski vladi

VARŠAVA, 12. Nezaupnica vladi, ki je bila predložena zbornici, je bila zavrnjena z 237 glasovi proti 52. Ravnotako je bil odbit z veliko večino predlog, da naj se odkloni začasni proračun.

Boji med četami Sfedžan in Vahabiti.

LONDON, 12. List «Daily Express» dobliva iz Jeruzalema: Vahabiti, ki so prodirali proti Patamu med Meko in Medino, so bili poraženi od vladnih čet Sfedžan.

Proglas parlamentarne opozicije

Izvršni odbor italijanskih opozicijskih strank (vseh nefašistovskih strank razen liberalcev in komunistov) je sklenil že pred tedni, da se ne bo udeleževal sešinske zbornice niti v novem zasedanju, ki je bilo otvorjeno včeraj. Istočasno je sklenil izvršni odbor opozicije, da se izda na dan pred otvoritvijo zbornice proglas na italijanski narod, v katerem se mu pojasnijo razlogi, zakaj parlamentarne opozicije ne morejo sodelovati s sedanjo vlado. Kakor smo omenili že včeraj med brzojavnimi vestmi, se je vršilo v tork predpoldne v dvorani B rimske zbornice občno zborovanje opozicijskih strank, katerega se je udeležilo nad 100 poslancev. Zborovanju je predsedoval poslanec Rodinó, kateri je otvoril v kratkem in zelo posrečenem govoru la važni in pomembni sestank. Govornik je pojasnil stališče opozicije, rekoč, da so se razne stranke z različnimi programi združile v opozicijski blok, ker jih združuje samo ena misel, samo ena volja, ki je močnejša od vseh strankarskih interesov in razlik: Italija se mora zopet vrniti v last vseh Italijanov. Ob koncu svojega govora se je poslanec Rodinó spomnil umorjenih poslancev Matteottija in Casalini-ja, pri čemer so zborovalci vstali pokonci in dje časa ploskali.

Nato je prečital poslanec Amendola proglas opozicije, katerega podajamo v naslednjem glavno vsebino. Uvodoma omejuje proglas, da se opozicijske stranke ne bodo udeleževale parlamentarnega dela, ker se je položaj, ki so ga opozicije oziroma že 27. junija, še poslabšal. Opozicijske stranke, ki predstavljajo celo po nesprejemljivi statistiki od 6. aprila eno tretjino oddanih glasov in ki tolačejo danes v resnici razpoloženje ogromne večine prebivalstva, se zavedajo odgovornosti, ki jo prevzemajo spričo sedanje krize. Iz usmiljenja do domovine so potisnile v ozadje svoje strankarske programe in dežela bo razumela, da se ne smejo spuščati v nikake poravnave. Fašizem je prisilil Italijane, da zastavijo vse svoje moči v borbi za politične in zasebne svoboščine ter za predstavnostne ustanove. Nič se ni pred 28. oktobra 1922 (t. j. pred fašistovskim pohodom na Rim) upal v Italiji postaviti načela, da se more doseči napredek političnega življenja potom zanikanja vsake svobode in odprave ljudskega zastopstva, kakor to dela fašizem. Tak je položaj, ki narekuje, da je treba vztrajati v borbi do konca. Italija ne bo mogla premagati sedanje politične krize vse dolje, dokler zopet ne prevlada načelo, da pripada suverenost v državi ljudstvu, ki ga uveljavlja potom ustavnih ustanov. Vsi, ki so o tem prepričani, kakor so prepričani parlamentarne opozicije, morajo vztrajati v borbi, dokler si Italija zopet ne izvjuje svojih svoboščin.

Taktika opozicije

Opozicija je hotela ostati v začetku v svoji borbi na parlamentarnem polju in je nameravala prisostvovati političnemu procesu fašizma z vso mogočo potpelnostjo. Toda na vsakem koraku je tlačila opozicijske stranke prevzetna vladavost vladajoče stranke, katera si je priborila večino voljav, katere bodo ostali Italijanom še dolgo v sramotnem spominu. V samem začetku nove zakonodajne dobe pa se je sedanja večina omejevala z umorom. Pri takih okoliščinah se je narinjalo vprašanje, ali more sedanj parlament še poslovtati in ali je Italija še sploh sposobna, da zahteva svoje svoboščine. Tako je prišlo do ločitve, ki je postala viden znak volje širokih italijanskih množic. Ta vest in ta volja italijanskih množic se je prebudila nezadržno ob pogledu na mučeništvo Jakoba Matteottija, s katerim sta bili potepniti človečanstvo in svobodoljublje italijanskega naroda.

Danes po petih mesecih tlači fašistovski režim italijanski narod z isto krutostjo kakor v juniju in na tem ne morejo ničesar spremeniti razni samogovorni načelniki vlade, ker ne morejo prikriti resnične narave moza in njegove stranke. Položaj je označen še vedno z absolutno voljo vladajoče stranke po oblasti, pri čemer se ta stranka obdaja z orožjem in krati tako italijanskemu narodu pravico do lastnega političnega zastopstva in do vlade v deželi.

Teptane svoboščine in pravice parlamenta
V nadaljevanju našteva proglas razne svoboščine, ki se teptajo pod nogami, ter omenja minogredne napade, ki so jih pretrpeli na dan proslave zmage bojevniki, katerim se je fašizem lizal le do tedaj, dokler jih je rabil kot moralno podlago in opravil svoje nastopa. Po 27. junija — nadaljuje proglas — je bila tiskovna svoboda vključena v jarem prefektove pravice do zborovanja je bila omejena na izključno škodo opozicije, krajevne uprave (pokrajine in občine) ječijo pod bremenom komisarjev, ki so poslušno orodje v rokah vladajoče stranke; sindikati so postali monopol fašistovske stranke, medtem ko se množice delavcev tlačijo in preganjajo; izgoni trajajo dalje in sramotijo Italijo pred inozemstvom; afarizem se šopiri, pretepači in revolverači so dalje na svobodi in zaporna povelja se ne izvršujejo, sodstvo posluša v težkih okoliščinah, medtem ko se načelniki vlade ne zaveda, da bi ne smel več ostati na mestu, okoli katerega se mora vršiti sodna preiskava. Ves ta moralni in juridični nered čuva strankarska milica, ki se s formalno prisego poglavarju države ni prav nič spremenila, in to toliko manj, ker je načel, vlade v hipu prisega same pozival milico, naj ostane zvesta fašizmu in posadka revolucije. Krona tega položaja je slabo gospodar, stanje, o katerem pričajo draginja, padanje delavskih plač in

slabšanje valute, zakaj kjer ni reda, tam je tudi gospodarski razvoj negotov, ker imajo od njega korist le manjšine bogatašev, ne pa tudi večina kmetov, delavcev in raznih poklicev majhnega in srednjega meščanstva.

Edini izhod ostavka vlade in nove volitve
V takih razmerah ga ne more biti, ki bi očital opoziciji njeno odsotnost iz parlamenta. Opozicija noče in ne sme reševati zbornice, ki je izven mej in pogojev, kakor jih predpisuje ustava. Spričo tega sistema, ki ga je dežela trpela toliko časa le iz cloveske želje po miru, izjavlja opozicija, da se državna ustava krši, da delovanje parlamenta ne more biti veljavno in da se ne morejo smatrati za obvezne odgovornosti, ki se sprejemajo na podlagi kršenja ustave. Ni naloga opozicije, da odločuje kakšen naj bo izhod iz sedanjega položaja, toda nobenega dvoma ne more biti, da je temeljita ozdravitev mogoča le z novimi volitvami, ki bi se vršile v popolni zakonitosti, z vsemi moralnimi in političnimi jamstvi, ki pa jih sedanja vlada po svojem izvoru in svoji sestavi ne more dati, temveč jih more nuditi edino taka uprava, ki bi bila vzvišena nad vsemi strankarskimi interesi in bi edino v interesu Italije vprašala za mnenje ljudstvo, zbrano na svobodnih volitvah.

Proglas se zaključuje z izjavo, da odklanja opozicija vsako odgovornost za nadaljnje slabšanje položaja, ki bi ji jo hoteli navaditi nasprotniki. Vsa odgovornost bo padala na tiste, ki, dasi bi to mogli, neotejo prispevati k temu, da bi se država vrnila zopet v oblast zakona in ljudske suverenosti. Kenčno pravi proglas, da je opozicija prepričana, da bo italijanski narod premagal tudi sedanjio politično preizkušnjo, ako bo navdahnjen z velikimi ideali resnice, dostojanstva in pravice in jih ne bo izgubljal izpred oči zaradi mizernih kompromisov in bojazljivega odnehanja.

Konec proglasa so sprejeli zborovalci stoječ in z burnim ploskanjem. Proglas je bil na ta način enoglasno odobren, na kar so se zborovalci razšli.

Glas pameti naj velja

Gospod Atilio Tamaro je prenel kot političen zgodovinar in kot sodobni politik, da bi bilo potrebno zavračati njegove razlage in sodbe o Jugoslovenih in njihovi politični zgodovini. Vsiljiv pa je do smešnosti. Hotel bi si usvajati avtoriteto zgodovinarja, v resnici pa le potvarja zgodovinske dogodke ter narinja svoje nečestnosti italijanski javnosti kot objektivno resnico.

Sta pa vendar dva razloga, ki nas silita, da se vendar bavimo tu pa tam tudi z neskladnostmi tega političnega vsiljivca, ki bi hotel biti informator italijanske javnosti o stvareh, ki jih deloma prav čisto nič ne razume, deloma pa namenoma pretvarja po svoji ljubi volji. Prvi vzrok bi bil ta, da zna mož svoja zmasila utihotapljati tudi v resne italijanske liste, katerih glas sliši in uvačuje italijanska politična javnost. Drugi vzrok pa je v tem, da je italijansko pleme precej nepoučeno o dogodkih izven svojega ozemlja in je zato lahko dostopno za vsako potvoro. Posebno še, če gre za slovanske stvari, ko ga je vsa dosedanja vzgoja navajala k mržnji in sovraštvu.

Zadnje svoje izbruhe proti jugoslovenskemu plemenu je podal Atilio Tamaro v milanski «Stampi», v listu torej, ki ga štejejo med resna italijanska glasila. Seveda ne moremo tu konkretno zavračati vseh njegovih potvorb resnične zgodovine in od sovraštva narekovanih nezmiselnosti, ki jih je nakopil in zmešal v svojem zadnjem članku. Hočemo se marveč za hip postaviti na stališče, da je vse res, kar piše Tamaro: da je «balkanizem» tako strašen, kakor ga opisuje on; da je Pašić res tak zli duh in moralen pokvarjenec; da je kot politik in državnik tako podel in brezvesten zavratnež; da je bilo srbsko pleme s svojim imperijalističnim pohlepom tako odvratno in da je tvorilo stalno nevarnost za mir Evrope. Denimo, da bi bilo vse to v skladu z resnico. Vprašati pa smemo: kaj pomeni to za sodobnost, ko Srbije ni več in tvorijo Srbi le en del nove jugoslovenske države? Ali bi bilo pravično, ali bi bilo pametno, ali bi bilo logično, ali bi bilo v interesu evropskega miru, in posebej še italijanske države, če bi Evropa hotela, naj jugoslovenska država trpi radi «grehov», ki jih je delala bivša Srbija?

Poslušajmo primer iz zgodovine. Tudi zgodovina angleške kraljeve rodovine je okrvavljena. V tej zgodovini je zabeležena pretresljiva žaložiga kraljice Elizabete in Marije Stuart v šestnajstem stoletju, ko je prva — dasi je bila sorodnica druge — dala usmrtiti Marijo Stuart, ker se ji je zdela nevarna njeni vladavini. Pa Henrik VIII.? Imel je zaporedoma kar šest žen: Katarino Aragonsko, Ano Boleyn, Ivano Leymoar, Ano v Klave, Katarino Howard in Katarino Par. Dve je dal umoriti: Ano Boleyn in Katarino Howard. Druge je neusmiljeno pahnil od sebe. Pa tudi tedanjji angleški državnik so napram nasprotnikom brez ozivov, s krutostjo in brez vsake sentimentalnosti zasledovali cilje svoje politike. Kljub tem krvavim zgodovinskim dejstvom pa je bila vladarska hiša Anglije v vsej svoji poznejši zgodovini do današnjega dne mogočna, ugledna in visoko cenjena, kakor n. pr. posebno kraljica Viktorija, teta nemškega cesarja Viljema! In danes bi morali zapreti v blaznico državnika, ki bi hotel voditi Anglijo sovražno politiko le zato, ker ima v svoji zgodovini tudi okrvavljene dogodke. Ali pa, že bi prisegel večno sovražstvo ruskemu narodu zato, ker so se v veliki revoluciji prelile reke človeške in nedolžne krvi!

Politika je umetnost računanja s sodobnimi podanimi dejstvi in resničnostmi, ne pa moraliziranja radi dogodkov pro-

šlih časov. Tako resničnost je postanek jugoslovenske države, in da ji je po nezemljepisni legi in nje naravnih bogastvih prisojena velika vloga v političnih in gospodarskih odnosih Evrope. Ne po zgodovinskih reminiscencah, marveč po sodobnem dejstvu, da je jugoslovenska država tu kot važen činiteelj meddržavnega življenja, mora tudi naša država urejati svoje razmerje do Jugoslavije! In to tem bolj, ker ji je soseda in ker ji velevalo veliki politični in gospodarski interesi, da je z jugoslovensko državo v dobrih in prijateljskih odnosih. Kdor hoče — kakor dela to Atilio Tamaro — podžigati v italijanski javnosti trajno mržnjo proti Jugoslaviji in jugoslovenskemu plemenu, ta ni prijatelj Italije, je slab Italijan in še slabši italijanski patrijot. Najhujša obsodba izbruhov Atilia Tamaro je v dejstvu, da se sedanjji državnik Italije pogajajo za uredbo odnosov med obema državama. In mi, ki iskreno želimo, da bi prišlo do razmerja, povoljnega za obe strani, moramo tudi želiti, da bi bili politiki Tamarovega kova proroki, ki jih v njih deželi — nikdo ne poslušal! Glas pameti naj velja, ne pa glas političnih prenapetežev!

K novemu šolskemu upravnemu sistemu

(Glej članek: «Stanje našega šolstva», od nedelje 9. t. m.)

Centralistična uprava šolstva, uvedena po novem režimu, pomeni za naše kraje nazadovanje. Večkrat smo čuli, kako se je pred nastopom fašizma poudarjala potreba, da se vsa uprava reformira in poenostavi. Slišali smo vse polno graje proti birokratizmu, ki da duši naglo upravno uradovanje.

Sedanjji šolski upravni sistem ne le da ni zboljšal šolske uprave, ampak jo je poslabšal.

Z odpravo okrajnih šolskih svetov se je centralno skrbništvo tako obremenilo z reševanjem vprašanj, ki je spadalo prej pod kompetenco okrajnih šolskih nadzornikov, da se vse rešuje zamudno, nerodno in brez upoštevanja okoliščin. En primer naj bo recimo ta-le, da so morali učitelji iz vseh koncev dežele sami prihajati po svoje dekrete in da so prišli večkrat zastoj, ker dekreta ni bilo.

Okrožni šolski nadzorniki so bolj uradniki kakor pa nadzorniki. Gentilejeva reforma je uvedla toliko novih tiskovin, toliko novih uradnih spisov, da so vsi nadzorniki preobloženi z delom. Isto se more reči o didaktičnih ravnateljih. Vsi didaktični ravnatelji so tako preobloženi s pisarniškim delom, da si je težko misliti, da bodo mogli vršiti svoje naloge višjih učiteljev, ki bi morali nadzorovati pouk, obisk šole in stanje šolskih poslopj ter učnih pripomočkov.

Država je prevzela učitelstvo v svoje reziže, šole pa ne. Po zakonu je sicer vsaka občina dolžna skrbeti za šolo, toda ker nimajo šole več voditeljev, didaktični ravnatelj pa ne more biti povsod, je jasno, da se šole večkrat zanemarijajo. Šolsko poslopje je treba držati v redu. Treba je skrbeti za čiščenje, pometanje, za kurjavo. Vse to je prej voditelj sam preskrbel, ker je imel poprej pavšal, ki mu ga je občina morala plačati. Tor je sicer eno podrobnih vprašanj, vendar če ni pravilne administracije šolskih hiš, mora trpeti tudi pouk. Nejasno je še, kako se bo to vprašanje v praksi rešilo.

Ena največjih napak sedanjega upravnega sistema je ta, da nima ljudstvo nobenega vplogeda v šolskih zadevah, da nima nobenega posvetovalnega glasu, zakaj z odpravo krajnih in okrajnih šolskih svetov so se šolska oblastva takorekoč oddčila od ljudstva, torej od družabnega organizma. Zato je danes ljudska šola neka mehanična priprava, ki je zvezana z višjo oblastjo potom uradovanja didaktičnih ravnateljev in okrožnih nadzornikov.

Saj bi bil sedanjji šolski upravni sistem morda dober, toda le pod dvema pogoji: Vsi uradniki (okrožni nadzorniki in didaktični ravnatelji — in potem tudi pri centralnem skrbništvu) bi morali poznati natančno vse kraje in razmere, morali bi naglo reševati vse akte, skratka morali bi biti izvrstne moči, in drugič ljudstvo in mladina bi morali biti stroji.

Prvic vemo, da so se imenovanja po večini izvršila po političnih predpisih. Skoraj vsi šolski uradniki od skrbništva do didaktičnih ravnateljev so fašisti. Redke izjeme morejo potrditi le pravilo. Politična pripadnost h kaki stranki pa ne more biti še zadostna kvalifikacija za uspešno službovanje imenovanih. Posebno pa je precej verjetno, da večina šolskih oblastnikov in uradnikov našega ljudstva ne pozna njegovega jezika, ne pozna jezika šolske mladine. In vendar so taki ljudje nadzorniki in didaktični ravnatelji tudi v čisto slovanskih krajih.

Drugič pa je vsak družabni organizem neka živga, ki pa reagira na vsak birokratični gib tako, kot si predstavljajo oni, ki pritiskajo na birokratične gume kakor pri električnih napravah. Lahko je uniformirati in centralizirati uradovanje, napraviti zakone, ki so teoretično silovito napredni in originalni videti. Toda kaj pomaga, ko je pa življenje zakon zase in bi se morali pisani zakoni ravnati po življenjskih.

Pred nastopom fašizma so se nekateri znameniti italijanski možje celo zavzemali za ohranitev stare uredbe, posebno v administrativnem pogledu. Sam Benedetto Croce je hotel, da se ohrani stara uprava, posebno šolska, ki bi se imela raztegniti tudi na ostale italijanske pokrajine. Vse naprednejše časopise se je zavzemalo za to, da ostani šolska uprava, kot je bila (razume se z nekimi potrebami izpremembam).

Za nekatere bolj zaostale pokrajine Italije pomeni morda Gentilejev šolski upravni sistem napredek, toda vsled fanatičnega centraliziranja se morajo vse pokrajine izenačiti. Če je to v korist skupnosti, je seveda drugo vprašanje. Velika napaka se je napravila tudi v tem, ker se je Gentilejev šolski zakon hotel uvesti kar brez noč. Odtod tolika zmeda pri šolskih oblastnjah, odtod zavlačevanje imenovanj, odtod da so bili nekateri učitelji po dvakrat in na različna mesta imenovani, a nekateri prezrti, pozabljeni, ljeni.

Da na kratko povzamemo, se slabosti sedanjega upravnega sistema v šolstvu očitujejo:

1. v pomankanju stika med šolo in življenjem;
2. v pomnoženem pisarniskem delu nadzorjučih organov, ki so postali uradniki in niso več učitelji;
3. v nastavljanju osebja po politični pripadnosti.

Tudi pri razdelitvi šolskih okrožij in

Opozicija in ustavnost

Na sestanku večine dne 11. t. m. je ministrski predsednik Mussolini podal nekatere izjave, ki si nasprotujejo. Navajal je razna dejstva, ki da kažejo, da se vračamo k normalizaciji. Potemtakem se vrši proces zdravljenja, vračanja k normalnim razmeram. Vendar je g. Mussolini ponovil stare grožnje na naslov opozicije. Če je res, da se proces zdravljenja srečno vrši in da se bliža zaželjenemu zaključku, čemu potem grožnje? Saj te morejo le ozlovoljati duhove v opoziciji, ki jo je treba menda tudi upoštevati kot sestaven del narodovega javnega in parlamentarnega življenja. Z drugo besedo: take grožnje morejo le motiti tisti proces zdravljenja, ki si ga šteje ministrski predsednik v posebno za slugo.

Tudi trditev, da je opozicija v protislovju sama s seboj, ko na eni strani zahteva, naj se ustava spoštuje, na drugi pa da zavzema protiustavno stališče, stoji na na šibkih nogah. Svojo trditev, da je opozicija zavzela protiustavno stališče, je g. Mussolini oprl na naglašanje, da «normalizacija», kakor jo zahteva opozicija, pomeni vladno krizo, to je: stremljenje opozicije, da bi zrušila sedanjio vlado. Ali je tako stremljenje res protiustavno? Ne. Saj ima svojo polno opravilico v bistvu ustavnosti samem. Kjer imajo ustavno in parlamentarno življenje, želi opozicija priti do moči in oblasti, torej — zrušiti vlado, ki je na krmlju. Pravico do takega hotenja daje opoziciji ustava sama. Vladne krize so naravna posledica bistva ustavnosti. Ne more se torej govoriti, da je opozicija protiustavna zato, ker hoče priti na krmljo. Le tedaj, če kdo noče priznati določb ustave, ali jo hoče nasilno kršiti, ali spremeniti ustavo z neustavnimi sredstvi, torej nezakonitim potom, ali jo celo podpirati — le tedaj se more opravilico govoriti o protiustavnosti. Nikakor pa ni protiustavno že stremljenje samo, da se obstoječa vlada zameni s kako drugo. Trebalo bi torej navesti določena dejstva in dejanja, ki bi dokazovala, da je opozicija nasprotnica ustave in ne samo obstoječe vlade.

G. Mussolini je naglašal, da ni vlada nikdar mislila na to, da bi pozvala opozicijo v zbornico, ker ta da bo lahko delovala tudi brez nje. To je bila beseda, ki se nam zdi res v nasprotju z duhom ustavnosti. Sklicujemo se na izvajanja v večeršnjem našem uvodniku, ki se sicer smo naglašali, da brez opozicije, brez predstavnikov tistega dela državljanov, ki ne soglašajo s smernicami parlamentarne večine, torej brez kontrole — ne more biti plodnega in zdravega ustavnega življenja in parlamentarnega dela.

Naglašamo pa, da smo ta razmotrivanja napisali zgolj z načelnih in idejnih vidikov. Ne pomenijo torej pridružitve h kaki opozicijski politični skupini. To pa je zato ne, ker ni doslej še nobena opozicijska stranka napravila nam opravičenih zahtevam in življenjskim potrebam zavzela stališča, ki bi nam omogočila tako pridružitve. Naša edina naloga — kakor vedno naglašamo — je edino ta, da branimo interese naše narodne edince, pa naj je že na krmlju ta ali ona vlada.

Voditelji srbskih kmetov o Radiću

Prvak srbskih kmetov, Voja Lazić, je napisal dru Mačeku, prvemu pobojniku Stipeta Radića, naslednje zapoprano pismo: «V svoji izjavi v «Politiki» ste izjavili vi, da vspremono s tiskanjem «Slobodnega doma» (Radićevega glasila) v cirilici, gre za ustanovitev srbske seljaške stranke. Iz te Vase izjave izhaja, da kmečka stranka v Srbiji ne obstoji ter da jo hočete šele Vi ustanoviti. Medtem pa je poznano Vam in vsem, da obstoji zemljoradniška stranka, ki je na zadnjih volitvah dobila 164 tisoč glasov in 11 poslancev. Čemu zahtevate torej posebno srbsko kmetško stranko?

Delate to, ker hočete razdvajanje Srbov, Hrvatov in Slovencev, hočete, da bodi srbski kmet za-se, hrvaški za-se, in slovenski za-se. To pomeni politično razdvojenost in preprij med njimi, četudi so rodni bratje, čeprav je potrebno, da živijo skupno življenje in trpijo enako radi premoči kapitalistične družbe in objesti nevestnih uradnikov. V čigavem interesu je tak pismenski spor med kmeti: ali njih, ali pa koga drugega? To je jasno, ker bodo naši kmetje plemskimo organizirani v posebnih političnih strankah, ki se bodo pripravile in pretevale med seboj, in postanejo večni nasprotniki in neprijatelji, se bodo izrabljali v medsebojnih preprijih in borbah in bo to koristilo samo tistim, ki kmeta izkoriščajo in plenijo na razne načine. Vi pa jim pomagajte! S takim svojim delom greste proti kmetu, tako hrvaškemu, kakor srbskemu in slovenskemu! Delate mu najhujše zlo. Posebno pa hrvaškemu kmetu, ki Vam je zaupal in šel z Vami. Vi mu govorite, da ste njegov predstavnik, da ga ščitite in branite, da zastopate njegove interese. V resnici pa delate ravno nasprotno, podpirate in ščitite kapitalistično družbo na škodo kmetov! Mari hočete še večjo razdvojenost nego ste jo dosegli Radić in Vi, Pašić in Pribičević? Vi pomagajte Pašiću in Pribičeviću v srbskem delu našega naroda, a ona pomagata Vam v hrvaškem delu našega naroda.

Po zgoreni poti hodite, g. Maček. Namesto cepljenja, preprijov in medsebojne mržnje, oznanjajte eno kmečko fronto v vsej deželi, eno kmečko organizacijo, bratsko ljubezen in

didaktičnih ravnateljev se niso upostevale starodavne tradicije, ki imajo po večini svoj izvor v gospodarskih potrebah dežel in krajev. Ze veliki obseg tržarskega šolskega skrbništva, katerega področje sega tja do Piave, nam je jasen dokaz, da se je razdelitev izvršila pri zelenih mizah, torej zopet proč od življenja.

V naslednjem podajamo razdelitev v šolska okrožja in didaktična ravnateljstva, v kolikor je ta razdelitev že izvršena.

Kakor smo že omenili, je naša šolska provinca Julijska Benečija razdeljena v 11 šolskih okrožij.

Trst.

I. okrožje, s prvim nadzornikom ali nadzornikom, sedež v Trstu.
II. okrožje, s prvo nadzornico ali nadzornico, sedež v Trstu.

V njih področje spadajo osnovne šole: javne in zasebne, vzgojevališča, sirotišča, šolski vrtci, dekliski vzgojevalni zavodi, dopolnjevalne šole.

DNEVNE VESTI

kmetško slogo vseh kmetov, Srbov, Hrvatov in Slovencev, ker v skupnem delu, ljubezni in slogi je rešitev. — Voja Lazić.

Kriza komunizmu na Čehoslovaškem

Prve dni tega meseca se je vršil v Pragi kongres komunistične stranke na Čehoslovaškem. Na tem sestanku je došlo do vidnih znakov, da tudi v čehoslovaški republiki — kakor v drugih zapadnih evropskih državah — gre s komunističnim pokretom — navzdol. Razprave so bile burne; opozicija je nastopala z ostrimi osebnimi napadi na dosedanje voditelje. Ti poslednji so bili na kongresu v manjšini. Ugotovilo se je stalno padanje števila pristavev komunistične stranke. Povodm pristavev kongresa komunistične internacionale v Moskvi je štela komunistična stranka okoli 400.000 članov, na sedanjem kongresu v Pragi pa so ugotovili, da jih šteje le še okoli 140.000.

Kje je razlog za tako krčenje? Komunistična stranka na Čehoslovaškem je začela oster boj proti socialni demokraciji. Sprejela je tistih 21 pogojev Moskve, ki so bili v Italiji vzrok razcepitvi proletarskega tabora. Na sedanjem kongresu v Pragi pa so očitali voditeljem, da niso storili tega iz pristnega komunističnega prepričanja, marveč le posili. Tako je bilo tudi z veliko množico radikalnih socialistov, ki so bili prestopili v komunistično stranko. Postali so komunisti le po imenu, ne pa po prepričanju. Kajti niso si mogli predstavljati delavske politike drugače, nego po starem socialdemokratskem načinu. Močnejša je v njih skrb za vsakodnevne potrebe in koristi proletariata, nego pa socialna revolucija, ki jo je Moskva napovedovala. In ko ta revolucija ni hotela priti, so začeli odpadati od komunistične stranke.

Pa tudi tisti, ki so ostali v stranki, so začeli postajati nezadovoljni s svojim vodstvom. Stranka šteje 24 poslancev, ki pa jo niso mogli dovesti do nikake politične veljave. Brezuspешnost politike in pa nepločnost stranke sta donesli v te vrste hudo razočaranje. To so bili vzroki napadov na vodstvo na sedanjem kongresu v Pragi.

Seveda bi bilo prenačljeno, ako bi hoteli že govoriti o razpadu komunistične stranke na Čehoslovaškem. Vsaj na zunaj je edinstvo stranke ohranjeno. To pa je doseženo z veliko žrtvijo od strani vodstva s tem, da je pridilo sklepom kongresa, ki zahtevajo intenzivnejše delovanje stranke v smeri napram boljševizmu. Glavarju stranke dr. ju Smeralu očita Moskva, da je preveč diplomat in državnik, ko stremi po delavski vladi. To je za Moskvo premallo. Sedaj je klonil tudi on. Odslej naj bo delavska vlada le figuro pero, ki naj zakriva boj za diktaturo. S tako kapitulacijo sta se ohranila disciplina in edinstvo stranke pred vnanjimi svetovi. To pa le navidezno. Kriza, ki razjeda stranko, ni odpravljena. Kajti delavcem niso dovolj le revolucionarne fraze, marveč hočejo tudi vidnih in pozitivnih uspehov delovanja stranke. Navzkrižje med voditelji stranke, ki so izšli iz socialdemokratske šole, in tistimi, ki se slepo pokorijo Moskvi, bo tudi nadalje vir nesoglasij. Teško, da bi se dal premostiti ta prepjad. Kriza komunistov v Čehoslovaški je kriza komunizma sploh. Je to vprašanje razmerja njegovih teorij in metod napram življenju in resničnosti. To vprašanje se ne da odstraniti ne v ukazi iz Moskve, ne s kapitulacijami vodstva. Kongres v Pragi je rešil disciplino in edinstvo stranke s tem, da se je bistva krize — izoginil. Zato je verjetno, da se bo proces razpadanja nadaljeval.

CERKVENO-GLASBENI VEČER

ki se je imel vršiti dne 15. t. m. pri Sv. Ivanu, odpade vsled nepredvidnega zapreka. Dan in kraj prireditve se zaznamita pravčasno. Toliko na znanje vsem, ki so prešli vabila.

Automobilna zveza Sv. Lucija — Kobariđ. Automobilno podjetje A. Devetak dedič v Tolminu obvešča slav. občinstvo, da se z dnem 17. t. m. opušča prva vožnja iz Kobarida ob 4.45 zjutraj in da bo vozil avto ob 7. uri zjutraj iz Kobarida na postajo. Enako se opušča tudi vožnja ob 8.54 s postaje Sv. Lucija v Tolmin. Ostali vozni red ostane neizpremenjen.

Tečaj za srbo-hrvaščino. Kakor že javljeno, bo otvoril D. K. N. Tommaso dne 19. t. m. ob 20h tečaj za srbo-hrvaščino, katerega bo vodil iz prijaznosti gospod Iveša. Tečaj se bo vršil dvakrat v tednu in sicer ob sredah in petkih. Za vse informacije in vpisovanje se je treba obrniti na D. K. N. Tommaso, Corso Geribaldi 31/1 na levo vsak dan od 16. ure do 20. Zadnji dan prijave v nedeljo od 9.—12.

Nepotrebno se zdi poudarjati posebej važnost poznanja srbo-hrvaščine, ne samo kot jezika bratskega naroda ampak tudi kot obsevalnega jezika trgovskega Trsta z njegovim zaledjem. Upamo, da se bo oglasilo veliko obiskovalcev tega tečaja, posebno z ozirom na to, da znaša učnina samo 10 L. mesečno.

Društvene vesti

SLOVENSKA ČITALNICA V SEEDNJU.

Vnovič pozivam vse žlane, ki niso dosedaj povrnili izposojenih knjig, da to čimprej izvršijo, da bo mogla knjižnica zopet redno poslovti; nadalje, da poravnajo zaostalo članarino, kar lahko opravijo vsak večer ob 8. uri.

Ker je že večina članov povrnila knjige, je zaleteno, da morajo ti čakati na komodnost zaostalih, od katerih je odvisno, da se knjižnica reorganizira in da se lahko kmalu prične z rednim delovanjem. Člane, ki tekem tega tedna ne povrnejo knjig, bo odbor brez pardona objavil v naših časopisih in ubral tudi druge poti.

Napovedati Martinov večer, ki se je imel vršiti 15. t. m., se radi tehničnih ovir prenese na 22. t. m. z istim sporedom.

V nedeljo 16. t. m. ob 10. uri zjutraj odbora va seja. — Predsednik.

M. D. P. Opčine. Danes zvečer ob 7.30 odbora va seja. Eno uro pozneje skupni sestanek. Točnost! — Odbor.

M. D. P. Opčine uprizori v nedeljo dne 16. t. m. ob 3.30 pop. ob 7.30 zvečer v Kettejev dvorani J. Stokovo komedijo «Stari grehi» v treh dejanjih in Dr. F. Bradarčev enodjanski «Ljubosumnost». Nadejamo se obilne udeležbe. — Odbor.

D. K. N. Tomaseo. Danes ob 15. uri vaje dramatičnega odseka. Točnost!

Javna knjižnica v Rojnu. Pod vodstvom Mladinskega društva «Zarja» posluje že dlje časa javna knjižnica v Rojnu v prostorih pri «Marija longa» in sicer precej uspešno. Lepe in številne knjige, ki so zbrane v zbirki te knjižnice, so najraznovrstnejše vsebine: leposlovne, znanstvene in mladinske.

Knjižnica je odprta za vsakogar od 10. ure do polnoči. Vpisujejo se novi člani.

Martinov večer, ki se bo obhajal v soboto 15. t. m. v režiji «Citralnice» bo kot kaže zelo zanimiv. Na programu je razen improvizacij in glasbenih točk tudi duhovit prizorček in fina komedija enodjanka, ki je za Trst še popolna novost. Kdor hoče zavzeti ta večer nekaj res neprilicne zabave pri kozarcu dobrega vina, ta pride na Martinov večer! Pričetek ob 9. zvečer.

S. D. «Adria» v petek zvečer sestanek članic in članov pri Sv. Ivanu.

Koncert pri Sv. Jakobu. Naznanjamo, da se bo koncert Prosvetnega društva «Ilirija», ki bo v nedeljo, 16. t. m. ob 20. uri v dvorani «Delavskega konsumnega društva», vršil pod vodstvom gospoda Milana Pertota, kar je pomotoma v vabilih izostalo. — Odbor.

Šolsko društvo podružnica pri Sv. Ivanu priredi v nedeljo 16. t. m. Martinov večer z bogatim programom, v prostorih otroškega vrta. Kolika je potreba za kosila naših malčkov, ni potrebno posebej tu povdarjati. Znano je pa tudi vsakemu našemu človeku, da nimamo za seboj nobenega, ki bi nas podpirali ne občin ne vlade, ampak smo navezani le na samopomoč. Vsi tedaj naj, kdor le more, pritihi v nedeljo k Sv. Ivanu, ker bo s svojo udeležbo ne samo pomagal otrokom do kosila, ampak si lahko privoščil tudi samemu sebi za prigrizek dobre goske, ki bo vsem na razpolago.

Zensko dobrodelno združenje, podružnica Prosek-Kontovel priredil v nedeljo, dne 16. t. m. ob 4. pop. predavanje «Zena in vzgoja». Vabimo vse prososke in kontovelske članice, da se zanesljivo udeležijo predavanja.

Slov. ak. fer. dr. Balkan. Danes ob 20.30 redni sestanek. Ob 19.30 odbora va seja. — Tajnik.

Plesne vaje (matinee-je) prireja vsako nedeljo od 10-13 v dvorani «Medužno» (vian) (Chiotta) društvo «Zora». Vabijeni so vsi člani in prijatelji društva.

«Zora». Novi zimski urnik treningov-nogometštev je sestavljen tako-le: nedelja ob 7. torek ob 14. sredo ob 6.30, petek ob 14. Sestanki ostanejo ob petkih ob 20.30. Ker je prva četa sestavljena in so rezerve izbrane zapade disciplinarnemu postopanju kdor izmed nogometštev izostane skrat zaporedoma brez opravičljivega razloga. Torej vsi in točno! — Tajnik T. K.

SPORT

SPORTNO UDRUŽENJE

Sport ima beležiti v zadnjem času med našo mladino res lep razvoj. Prenehalo je tisto brezdelje, tisto puho mrtvo razpoloženje, ki je ubijalo med nami vsako voljo do dela, ki tvori predpogoj volji do življenja. Zbudile so se mlade sile polne volje, polne mladostne moči. Oživelo je društveno delovanje, v ospredje stopa mladina nesoč s seboj življenje.

V naravo, v čisti zrak, ven iz ozkih, zaduhlih prostorov je njen klic. Krepimo si mišice in telo na sportnih igriščih. In res vidimo povsod kakšno mladino, izkoristi vsak majhen raven prostor za vezbanje. Močnejši klubi imajo že lastne prostore, na katerih se vrši dnevno vezbanje. Novo življenje, nova volja do dela in žrtvovanja klije med mladino, ki je bodočnost našega naroda.

Dela se je temu gibanju zdrava podlaga. Dne 12. oktobra se je ustanovilo Spotno Udrženje. Odposlanci 15 sportnih klubov so postavili ta dan temelj našemu sportu in njegovemu razvoju med Slovenci v Julijski Krajini. Med njimi je vladalo bratsko razpoloženje in odsevala je iz njih volja, da ustvarijo res nekaj dobrega.

Resnost razpravljanja in umevanje svoje naloge nam daje jamstvo, da se bodo v doglednem času dosegli tudi uspehi.

Sportno Udrženje se je nadelo nalogo, da organizira in da enotno pot vsemu sportu. V ta namen bo potreben tečaj za trenerje nogometla, hazene, in lahke atletike, ki se bo morala gojiti zlasti v zimskem času, nadalje tečaj za sodnike, organizacija tekem med posameznimi klubi itd. Je še mnogo drugih ne manj važnih zadev, ki se bodo morala rešiti. V udrženju bodo imeli vsi klubi tisto moralno podporo, ki jim je potrebna in ki jači njih delovanje.

Naloga S. U. je težka. Izvesti se bo zamogla uspešno le s sodelovanjem vseh sportnih klubov v naši deželi. Le na ta način postane S. U. prava matica, kjer se osredotoči vse naše sportno življenje. Appeliramo torej na vse sportne klube in odseke, da takoj prijavijo svoj pristop k Spotnemu Udrženju, da začnemo z ureditvijo in delitvijo. «Sportno Udrženje»

HAZENA.

V nedeljo dne 16. t. m. točno ob 14. uri pop. se bo vršila na sportnem prostoru S. D. Adria v ulici Calvola vis-a-vis Lloydovega stolpa, hazenaška tekma med moško četo M. D. Prosvete ter moško četo S. D. Adria. K tej tekmi naj omenimo le toliko, da je četa Adrie nanovo ustanovljena, a da je kljub temu pripravljena ohraniti čast, ki jo je že zenska četa priborila družini Adrie. Uro pozneje t. j. ob 15. uri prične zenska tekma med družino Adrie ter močno drugorodno družino C. S. Iride z Reke. Obe tekmi obetata biti nadvse zanimivi in upamo, da bosta pribavili na naše igrišče vse slovenske sportnike Trsta in okolice. Sliki ženskih čet sta v izlozbi trgovine J. Stoka v ulici Milano.

Naj še omenimo, da nam je nedeljska burja polomila in odnesla velik del še nedograjene novega plota, ter nam s tem prizadela občutno škodo. Skušali bomo z vsemi silami premagati težkoče in popraviti razdejani plot. Sportniki, prihitite v nedeljo polnočevih, da nam gmotno pomorete pri našem težkem delu. — Odbor.

Sv. Ivan. Nogometšči, danes zvečer ob 8.30 sestanek. Pridite vsi, točno!

Iz tržaškega življenja

Burja podira mater in otroka. Včeraj je burja, ki s kratkimi presledki razsaja skoro že teden dni povzročila že pred skorje v mestu — pri Sv. Jakobu je pred par dnevi odnesla streho s hiše — zahtevala svojo žrtev. Okoli 15. ure je silen sunek burje podrl 26-letno zasebnico Amelijo Leolicero, stanujočo na trgu Sansovino št. 2, ko je šla s svojim 6-letnim sinčkom Ivanom v naročju po ulici Istra; nesreča je prišla blizu tamošnjega poštnega urada. Mati in otrok sta telebnila s tako silo na kameniti tlak, da so se jima hudo pretresli možgani. Na lice mesta poklicani zdravnik rešine postaje je dal oba prepejati v mestno bolnišnico.

Nevaren padec delavca. V tovarni papirja A. Silto, ki se nahaja v ulici Media št. 5, se je včeraj popoldne ponesrečil 34-letni delavec Fran Merlak, stanujoč v Rojanu-Moreri št. 147. Pri delu je padel z nekega dvigala ter se močno pobil po nogah in po glavi; pretresel si je tudi možgane. Nesrečnemu delavcu je podal prvi pomoč zdravnik rešine postaje, nakar je bil prepeljan v mestno bolnišnico.

Zaboden v trebuh, noče izdati napadalca. Sinčiči okoli 24. ure je bil prepeljan z avtomobilom rešine postaje v mestno bolnišnico. 27-letni brezposelni mornar Ivan Cergo, stanujoč v ulici S. Zenone št. 10, katerega je neki mladenc našel težko ranjenega v ulici Zonta-Valdirivo. Cergo je bil zaboden z nožem v trebuh; rana je bila nevarna, zato so ga morali zdravniki nemudoma operirati. Cergo ni hotel na noben način povedati, kdo ga je ranil in zakaj. Povedal je le, da se je okoli 24. ure, ko se je vračal iz neke gostilne v ulici Valdirivo, napadel v ulici Zonta neki neznanec ter ga zabodel. Zdi se, da je pri zagonetni zadevi vmes kakšna ženska. Cergo bo okreval v 3-4 tednih, ako ne nastopijo kakšne komplikacije.

Težka nezgoda perice. V parni pralnici «Lavanderie meccanica della Ven. Giulia» na trgu Sansovino št. 1, se je včeraj popoldne pripetila huda nezgoda, katerega je bila žrtve perica Timotea Cinerari, stanujoča v ulici Tesa št. 172. Iz velikega kotla, v katerem so prali perilo, je iz neznanih vzrokov nenadoma pljusknila vrela voda na Cinerarijevo, ki je zaposlena s pranjem blizu kotla. Nesrečna ženska je zadobila hude opekline po prsih, levih rami in levem boku. Prepeljali so jo v mestno bolnišnico.

Iz tržaške pokrajine

Iz Nabržine. (Prazniki). Narodni in državni prazniki so minuli. Oba praznika sta se poznala le po tu ali tam viseči zastavi ali po kakih črnih srajci; skoro vsi obrti pa so bili na te dneve v polnem teku. Bilo je pač praznikov dovolj takrat, kadar ni bilo dela. Naši črnosrajčniki so se seveda tudi udeležili prispege v Trstu. Vendar ne vsi, kakor se je pozneje zvedelo, kajti pretekli teden so bili vsi aktivni militi na lovu «dezertarjev». Polovili so več takih militov, ki se niso hoteli udeležiti prispege, ter jih ob kruhu in vodi zaprli v tukajšnje njihovo vojašnico. Dezertarji so iz bližnjih vasi, posebno pa iz Mavhinj. — Dan Vseh svetih se je pa tu lepo in dostojno praznoval. Grobovi na pokopališču so bili jako lepo in okusno ozajšani. Posebno lepa slika je bila v nedeljo zvečer, ko so povsod po grobovih svetle lučice. Stari pevski zbor je pri cerkvenem opravilu na našem, kakor tudi na vojaškem, pokopališču zapel po par pesmi.

PODLISTEK

W. Collins:

BREZ IMENA (167)

Roman.

«Tiste malenkosti, ki jih imam tu, se dajo kmalu spraviti», je odgovorila Magdalena hlastno. «Današnji obelko obdržim, slammik in svetli šal posušite zunaj, vse drugo pa spravite v kovček. Drugih ukazov nimam.»

Hotela je se dostaviti kakšno navadno frazo, da bi razložila, čemu odpadajo vsa svatovska slavlja, toda besede ji niso šle iz grla in naglo je odšla iz sobe.

«Tukaj nekaj ni v redu», je pomislila Lojza, ki je ostala zadušena sama v sobi. «Moja nova služba se mi zdik skoraj strahotno zagopetna.»

Vzdihnila je resignirano, zmajala z glavo in se spravila na delo, kakor kolo, ki pozna svoje opravilo. Jemala je obleke in perilo iz omar ter jih devala v kovček. Medtem je vstopila dekla, «Kaj želite?» jo je vprašala mirno Lojza.

«Ali ste že kdaj kaj takega doživeli?» je začela ona z vnojo.

«Kaj pa?»

«No, ta poroka, vendar. Slišala sem, da prihajate iz Londona. Ali ste kdaj slišali, da se mlada dama možič brez ene nove cunje na telesu? Brez pajčolena, brez svatovske pojedinke, brez daril za služabništvo? To je brezbožno! Jaz sem ubogo deklo, toda pravim vam, da je to nekrščansko, vnebovpijčno, naj me čuje škodkolt!»

Lojza je mirno dalje spravljala.

«Le pogledite si te obleke!» je nadaljevala dekla. «Jaz sem ubogo deklo, toda brez nove obleke ne bi vzela niti najboljšega moškega. Tole rujavo stvar pa vendar ne boste spravljali? Alpak! Komaj za deklo. Meni bi se kajpak podajala, če bi jo skrajšala in jo v životu nekoliko razširila. Kaj menite?»

«Pustite obleko tam», je rekla Lojza mirno kakor vedno.

«Kaj?» je vprašala ona, ki ni hotela verjeti svojim usesom.

«Pravim vam, da pustite obleko tam. Je lastnina mojih gospodarjev in kar je v sobi, moram vse spraviti. Vi mi ne morete pomagati, na poti ste mi.»

«Dobro!» je rekla dekla zlobno. To je morda londonsko obnašanje, živim še rajši v Suffolku!»

Sla je in Lojza je nadaljevala s spraviljem. Naslednja obleka je bila ona iz alpaka.

Medtem je imela Magdalena prvi pogovor s kapitanom. Kakor je bila bleda, vendar ga je pomirilo, ko jo je videl tako udano v usodo. Precej ravno dušno je poizvedovala po potovanjskih dogodkih.

Kapitan je obširno poročal in potem nadaljeval. Sedaj pa k sedanosti. Zenin —

«Imenujte ga gospod Noel Vanstone», je rekla Magdalena.

«Prav rad. Gospod Noel Vanstone bo prišel in pri nas večerjal ter ostane tu čez večer. Predno pride še zaupno besedo. Hočem, da veste, da sem napravil za vašo varnost, kar je bilo mogoče.»

Presenečeno ga je pogledala. Govoril je tako resno, bil je resnično ganjen, in spomnila se je onega razgovora v Aldborough-u, ko mu je odkrila svoj načrt.

Nimam vzroka, da ne bi s prijaznostjo na vas mislila», je rekla.

«Za vraga!» je vzkljnil in skočil pokoncu. «To rad slišim! Jaz sem vas sleparil, nikoli

vam nisem predložil resničnega računa o naših predstavah.»

«To vem», je odgovorila smehljaje. «Vi opravljate pač svoj posel, kapitan Wragge, in če vas more denar oškodovati za vse skrbi, ki sem vam jih povzročila, potem vam ga iz srca privoščim.»

«Ali mi daste svojo roko na to?» je vprašal z neobčajno boječnostjo.

Podal ji je roko, jo krepko stisnil in rekel z vselejšim glasom: «Vi ste nenavadno deklet skoraj težko mi je sprejemati od vas denar. Toda vi ga ne rabite?... Skoraj bi si želel, da se nisva v Yorku srečala.»

«Za to je sedaj prepozno, dovolj o tem. Imava dovolj drugega. Kaj ste mi hoteli povedati?»

Po nekoliko obotavljanju je povlekel na dan pismo gospe Lecomt na njenega gospodarja, ji ga izročil ter rekel: «To pismo bi nas bilo ugonobilo, če bi bilo prišlo na svoj naslov. Pazno ga preberite, ker vas moram nekaj vprašati.»

Magdalena je brala. Potem je vprašala: «Kakšen je ta dokaz?»

«To je ravno, kar sem vas hotel vprašati. Spomnite se na obisk v Vauxhall, ali ni morda

— Kino. Že smo mislili, da ne bo več kinematografa tu, ker da je lastnik že lansko leto dovolj obogatel. A temu ni tako. Pripeljal je drugega sem, kateremu je dal podjetje v najem. Ta se trudi seveda na vse načine, da bi na račun Nabrežine tudi on obogatel, ter prireja celo po večkrat na teden predstave. Da so pa filmi privlačni, ne gleda na vsebino, ter dobimo take predstave, kjer se obiskovalci vse drugo nauče, le dobrega nič. Ako pomislimo, da so redni obiskovalci ponajveč naša mladina, si lahko predstavljamo zlo, ki nam s tem grozi. Ubija se tam z nemoralnimi predstavami čas in denar, medtem, ko se pa od naših društev, kjer se v dramatični goji živa slika, mladina čimdalje bolj oddaljuje. Ni še dovolj kinol Pred 14 dnevi je gostoval tudi neki «profesor», ki je delal neke vrste čudežev. Tudi tja se je več večerov nznelo veliko denarja/za budalosti in neslanosti. Če pa katerega vprašas za Šolsko društvo, nima stotinke. Preteklo nedeljo so lastniki kina priredili ples v svoji dvorani. Seveda ni tudi tam manjkalo cvetja mladine. Radovedni smo le, kolika bo udeležba pri nedeljski veselici.

St. Peter na Krasu. Dosedaj smo pri nas vedno mislili, da ima orožnik nalogo, da varuje imetje in lastnino kakor tudi juridično-pravne pravice polnopravnih državljanov, sedaj smo pa uverjeni čisto o drugem. — Moram pojasniti tok dogodkov: G. Bergoč, kmet in trgovec iz Trnja, je imel neki spor z nekim delavcem-ogljarijem po imenu Fabiani radi zastalnih neizplačanih dnin ali plač. Dotični delavec Fabiani je že v letu 1923. hotel stvar sebi v prid rešiti potom nekega odvetnika v Trstu. Ta odvetnik je tudi opozoril G. Bergoča da naj v osmih dneh plača svoj dolg v približnem znesku L. 400. Odgovoril mu je, da se ne smatra za dolžnika in je zavrnil zahtevo po plačilu. — Na ta odgovor ni morala slediti tožba. — Če se pa, ljudje božji, hočete naučiti kako se taka vprašanja rešijo hitro kljub današnjim sodnijskim razmeram, me poslušajte: Fabiani je šel k orožniškemu postajenčelniku v Sempetru na Krasu, — kaj mu je natvezil, tega ne moremo povedati, — toda posledica te «intervencije» je bila, da je g. postajenčelnik kr. orožnikov, seveda, dal arretirati G. Bergoča v soboto zjutraj. Imenovani je moral pod budnim očesom kr. orožnikov čakati do tretje popoldne v pisarnici orožnikov v Sempetru, da je prišel postajenčelnik, nakar je isti v prisotnosti g. Fabianija zahteval poravnavo dolga pod grožnjo zapora. — Ta čin g. orožniškega poveljnika nas uči, da je zakonito postopanje nekaj iluzornega; vedeti bi morala g. postajenčelnik, da se je postavil na nezakonito stališče. G. Bergoč je raje plačal kot bi bil zaprt. — Prašamo se, kako daleč sega moč orožnika? Sme-li vsak orožnik biti sodnik, sme li biti vsak orožnik izvršilni organ svojega lastnega ev. protizakonitega tolmačenja zakona. — Če je ta slučaj res potrdilo na naše zgornje vprašanje, potem lahko napišemo na tablo «RR. Carabinieri Reali» še «R. Pretura». — Za slučaj se bomo zanimali in potem počili g. postajenčelnika orožnikov v Sempetru, da mora postopati le kot javnovarstveni organ, nikdar pa kot sodnik ali eksekutor.

Matenja vas pri Postojni. O dogodku s finančnim stražnikom, o katerem smo poročali v «Edinosti» od 8. t. m., nam pišejo še sledeče podrobnosti: Ko so se vračali pretekli ponedeljek, 3. t. m., ob 10.30 zvečer iz Žnidaršičeve gostilne v Matenji vasi proti domu fantje Hrovatin, dva brata Zele in Zwölf, vsi iz Matenje vasi, so bili napadeni od enega finančnega stražnika, katerega je spremljal civilist, ki je uslužben pri neki specijalski tvrdki kot hlapec.

Dogodek, kateri bi lahko imel še bolj usodne posledice, se je vrtil na sledeči način: Zapustivši zgoraj omenjeno gostilno, so se fantje ustavili pri kapelici, 50 korakov oddaljeni od gostilne, ter se medseboj razgovarjali. Naenkrat se jim približata po cesti katera vodi iz Prestranka, finančni stražnik ter zgoraj omenjeni civilist. Ker je imel eden od bratov Zele ročno svetilko, ga vpraša finančni stražnik, kaj rabi svetilko, ko nima koleca. Takoj nato skoči k njemu, hoteti mu jo iztrgati. Napadeni Zele mu je odgovoril, da ga luč pač nič ne briga, ako je on nisi s seboj. Ker je bil finančni stražnik zelo vinen, kar potrjujejo zgoraj omenjeni, je takoj po tem odgovoru potegnil bajonet ter navalil na Zeleta. Napadenec, uvidevši položaj, se mu takoj umakne, nakar poseže vmes Hrovatin, skuša joč pomiriti brez potrebe razburjenega finančnega stražnika; isto poskuša tudi spremljevalec finančnega stražnika. Ze je izgledalo, da vse mirno konča ter so se fantje odstranili proti svojim domom, ko naenkrat priteče

ZAHVALA.

Potrti neizmerne žalosti ob nenadni in bridki izgubi našega nepozabnega sopraga in očeta

Franca Pirc

gozdarja v Bazovici

izrekamo tem potom najprisrčnejšo zahvalo vsem, ki so s svojo vdeležbo pri pogrebu dokazali svojo ljubezen do nepozabnega nam pokojnika.

Posebno se zahvalujemo gozdnim, poljskim in lovskim čuvajem, domačemu pevskemu društvu za žalostinke, vsem znancem in prijateljem, ki so ga spremlili k večnemu počitku. Bazovica, 12. novembra 1914 (683)

Družina PIRC.

Poslano

Izjava

Podpisani Janez Šajn, posestnik, Koritnice št. 25, izjavljam, da sem letos pokosil travo na golemi imenovanf «Mlačca» pri koriškem gozdu, katerega je last prince Schönburg-Waldenburg, vsled nekega nesporazumljenja, ter popolnoma priznavam lastninsko pravico prince Schönburg-Waldenburg nad golemo «Mlačca» in se zahvaljujem njegovi gozdni upravi, da je zadevo z menoj poravnala mirnim potom in odstopila od kazenske ovadbe proti meni. (682)

KORITNICE, dne 10. novembra 1924. Janez Šajn.

Podpisani odbor naznanja, da gosp. Anton Zele, že od 1. julija 1924. dalje, ni več tajnik podpisane zadruge.

Za Hranilnico in Posojilnico v št. Petru na Krasu: ODBOR.

Če želite, da vam odgovorja uređništvo le toliko kolikor mu zakon velja.

Mali oglasi

DVE HISI, ena večja, druga manjša, na Suški, z 1320 m² vrta, se prodata enemu ali dvema kupcem. Ponudbe na naslov: A. K. Boulevard 165. 1472

GOZDOVI, veliki, z visokimi drevesci, se kupijo. Ponudbe pod «Gozd» na upravništvo. 1465

KROMPIR, debel, zdrav, kakor tudi hrastova drva in brinje kupujemo lco, vagon Julijska Krajina. Kmetijsko trgovsko društvo Trieste via Raffineria 4. 1473

DVA, DOBRO IZURJENA krojaška pomočnika, sprejme takoj Alojzij Granduč, Postojna 109. 1466

MLADO, izobraženo deklo, želi dopisovanja z inteligentnim gospodom od 35-45 let starim, najraje bančnim uradnikom. Pisane ponudbe pod «1905» na upravništvo. 1467

DEKLE, sposobno vseh hišnih del, išče službo. Via Valdirivo 16, podstrešje. 1468

TRGOVINA jestvin, dobičkonosna, se prodaja takoj pod zelo ugodnimi pogoji. Via Filippo Corridoni št. 21, skladišče vrec. 1469

SOBO, lepo, zračno, meblirano, oddam dvema gospodoma. Naslov pri upravništvu. 1470

POKVALJENE, testenine za krmo prodam. Via Udine 19, trgovina jestvin. 1471

KAM GRES? K Maksu Guliću, ki je odprl gostilno «Bar Bayadera», Corso Garibaldi št. 32. Prodaja istrski refošk in belo «malvazijo» po L. 2.80 liter, marsalo in vermouth po L. 5.60, tropinovec po L. 14.—. Kuhinja z gorkimi in mrzlimi jedili, vedno pripravljeno. Kava expres in vsakovrstni likerji. Specialitete gnjati pečene v testu, po L. 1.50 porcija. Odprto do 1 ure popoldne. Svoji k svojim. 1451

GLASOVIRJE v vsakem stanju popravlja, uglašuje, kupuje in ceni. Pečar, Trst, Via Molino a vapore 3/II. 7

DVA ČEVLJARSKA POMOČNIKA se sprejmeta. Naslop takoj. Bavčar, Rihemberg. 1463

UČENKA za trgovino mešane stroke na deželi se išče. Naslov pri upravništvu. 1464

BABICA, avtorizirana, sprejema noseče. Zdravnik na razpolago. Dobra postrežba. Govori slovensko. Tajnost zadržana. Slavce. Via Giulia 29. 1459

KRONE, goldinarje, zlato, srebro, briljante, platin in zobovje kupuje in plačuje po najvišjih cenah znana zlatarna Triputti, Via Vincenzo Bellini št. 13. 1429

GOSPODIČNA, večša strojepiša, pisarniških in odvetniških poslov, govori in piše hrvatsko, italijansko in nemško, išče službo. Naslov pri upravništvu. 1462

za Hrovatinom finančni stražnik z bajoneto v roki. Hrovatin se obrne ter se umakne udarcu, naperjenemu proti njegovim prsim, ni pa mogel umakniti dovolj hitro glava ter tako dobil udarec z bajoneto v usta, kateri mu je izbil dva zoba ter presekal zgornjo ustnico in čeljust. Hudo ranjenega so odpeljali (Dalje na IV. strani).

Od naše popolne izbere zimskih PLETENIN za MOŽKE, ŽENSKE in OTROKE

Evo vam nekaj primer:

Maje ali spodnje hlače 6.90

moške, kosmate 10.50

Maje ali spodnje hlače 16.50

moške, iz mešane volne 30.

Maje ali spodnje hlače 37.

moške, volnene, sistem Jaeger 37.

Parures (maja in spodnje hlače) 35.

Maje za otroke 3.50

kosmate, bele 5.40, 4.80

dobre vrste 3.

Culottes (ženske spodnje hlače) 9.80

iz svile 39.50, iz pristne volne 22.50, bombažaste 9.

Kamižole (podsuknjice) 4.90

bombažaste, z rokavi ali naramnicami 6.50, 5.50, 4.

Kamižole (podsuknjice) 12.—

iz mešane volne 12.—

Kamižole (podsuknjice) 19.—

iz pristne volne, z rokavi 18.—, 19.—

Maje, ženske 37.—

volnene, sistem Jaeger 37.—

Rombine ženski 42.50

iz pristne volne, s pol ali brez rokavov 42.50

Svilene plet

prijatelji na njegov dom ter hiteli klicati v Postojno zdravnik; drugi pa po karabinerji in v Slavino pri Prestranku. Ko so karabinerji in v ojačenje došli finančni stražniki prišli v Matenojo vas, so ugledali finančnega stražnika, kako je razbijal z bajoneto vrata Znidaršičeve hiše, nakar so ga aretirali. Drugo jutro je bil aretiran tudi eden bratov Žele; zakaj, ne ve nihče. Ko izvedo vse podrobnosti o izidu preiskave, bomo poročali. Za danes pa opozarjamo oblastvo, naj se preiskava strogo nadaljuje ter krivca kaznuje, da se mu sladi njegova prevroča kri. — Domačin.

Vesti z Goriškega

Strancarjev proces. Kakor smo že pred več časom poročali, je bil Anton Bressan, obtožen radi Strancarjevega umora, še tokom preiskave oproščen od obtožbe in izpuščen na svobodo. Zato je bil Bressan aretiran, so goriški listi namigavali, da on ni kriv, ampak da so Strancarjeve smrti krive docela druge osebe. Tudi mi smo takrat dopustili, da je Bressan morda neposredni krivec, da pa glavno krivdo nosijo mandanti, ki so onega usodnega dne poslali in vodili goriške fašiste v Ajdovščino in je potrebno predvsem te mandante klicati na odgovornost. Tudi ponedeljkovi «Lisonzo» pravi v svojem poročilu o Bressanovi oprostitvi, da je Bressan trpel 132 dni v zaporu za krivdo drugih. Kdo so neki ti «drugi», se bo marsikdo vprašal. Na to vprašanje je dal, kakor poročila «Giornale d'Italia», izčrpna pojasnila Bressan sam, ki se je navelič dolgega preiskovalnega zapora ter je v dosego lastne opazitve izdal to skrivnost. Po Bressanovih pojasnilih je krvavih dogodkov na volilnem shodu v Ajdovščini, ki so imeli za posledico Strancarjevo smrt, kriva krajevna politična oblast in sicer sam goriški podprefekt g. Robert Nicolotti. Zakaj se je Strancarjev proces ustavil. Zakaj se ne nadaljuje proti onim, ki so glasom Bressanovih izpovedb odgovorni za Strancarjevo smrt. Ali je mogoče, da ostane na čelu goriške podprefektore še nadalje mož, ki je osumljen tako strašnega dejanja?

Komen. V petek, 7. t. m. se je igral 10 leten deček Ernest Gulic pri mlaticih gosp. Zigona v Kopru. Da bi spravil mlaticino v obrat, je skrivoma nastavljal gonilni pas na vpetaru. Kakor je začel stroj teči, je pas zgrabil dečka za obleko in ga vrtil ob kolesu. V sled velike sile, se je močna gonilna os zvila, porušila kos zida, skozi kateri je šla os in končno se je še pas utrgal. Deček je bil v hipu mrtev in popolnoma zmekčan.

Ob veliki žalosti staršev je v nepriliki g. Zigon, ki ima še nad 1000 L škode.

Sv. Lucija. Narodna čitalnica pri Sv. Luciji ob Soči priredi v nedeljo 16. t. m. ob 3. uri v dvorani gostilne «Mikuž» veselično s raznovrstnim sporedom. — Po pririditvi prosta zabava. — K obilni udeležbi vladno vabi.

Ajdovščina. (Poročilo o pevski prireditvi). Pevska prireditev dne 8. in 9. t. m. nas je več kot prijetno iznenadila. V naše sicer dovolj živo prosvetno življenje je prinesla nov močnejši element. Dočim smo v prvih letih obrabljali svojo pozornost skoraj izključno dramatik, nam je bilo po zaslugi našega novega pevovodje omogočeno nastopiti z izbranim pevskim sporedom, in sicer pod okriljem Zveze prosvetnih društev. To pot nam tudi oblastva niso delala nikakih neprilic in pokazalo se je, kako lahek in enostaven je pravzaprav naš sporazum z oblastvi in Italijani, ki se lahko prav prijetno zabavajo v naši sredi, če jim je le milo in drago.

Verdijejev «Zbor sužnih Judov» iz opere «Nabucco» (Nabuhodonozor) je bil podan v izvirnem besedilu z vsjo preciznostjo. Neke sladke otonost po izgubljeni domovini, zamolklo, skoraj sanjavo hrepenenje ter tih in pobožno vdanost Judov v svojo babilonsko usodo je prišla krasno do izraza. Ker naše občinstvo gotovo ni moglo dometi vsega besedila, prinesemo ta biser italijanske umetnosti tudi v slovenskem prevodu.

Občinstvo navdušeno ploska, zastor se zopet dvigne in glej novo čudo: V krogu stoji gorske vile in pojejo tako milo in kličejo in mičejo in vabijo — kam? Na goro, na goro, na strme vrh. Petje je vilinsko lepo in iluzijo gorskih vil so ti pričarale naše vrle pevke v slikovitih narodnih nošah s svojimi ubranimi glaski.

Moški zbor odpoje istotako ubrano, pa živo in močno, s pravilnim odrezavanjem «Vojake na potu». Vrhunec pevskih točk je v «Slavčku». Za nekaj trenutkov se kar predamo občutkom te melodiozne pesmi, dokler se nam ob besedah: «Blizu cvetno se poletje, ves domači gav živijo» ne pojavi kar sam ob sebi nov občutek: Saj to so naši slavci in slavke, to je prepored naše domače pesmi in s tem preprijetnim vtisom poslušamo zamaknjeni še našo najnežnejšo narodno «Je pa davi slanica pala» in njen veseli kontrast «Ljubca povej, povej».

Kot vesel zaključek nam bo gotovo še dolgo brnela po usseh Vodopivčeva spevoigra «Kovačev študent». Odkod je oni čisto originalni kovač, ki tako imenitno švedra okoli mize, nakovala in po velikem dunajskem mestu in je v več ozirih prava krpanska osebnost, to je skrivnost g. Brajnika. Mnogo veseljeja vžitka je nudilo drugo dejanje z lepo, nalašč za to priliko prirejeno sliko v ozadiju, ki je v globoki perspektivi predstavljala dolgo in široko veličnostno ulico, kakor zlasti s svojim nizom starih narodnih pesmi, ki jih pojejo veseli «akademski» bratci. V nekaj vselega, pristranskega, skoraj čisto ajdovskega je izvenelo tretje dejanje s svojim «živijo» in z vzklikom «Pred vsem naj pa očka Kovačev živijo».

Kdaj se zopet zberemo na tako prijetni domači zabavi? Če ne poprej, na Silvestrov večer prav gotovo.

Nesreče z vojnim strelivom. Po razmeroma dolgem tatišju so pričele na Goriškem zopet pokati granate, bombe, kapselni in drugi eksplozivni predmeti podobne vrste. Pred dnevi smo poročali o strašni nesreči v Biljah, ki je stala življenje 40letnega Rafaela Tomšič, v soboto in ponedeljek pa sta se dogodili dve novi nesreči, katerih žrtvi sta 10-letni Rudolfs Kostanjevec iz Gorice in 6-letni Kurat Jožef iz Sempasa.

10-letni Rudolf Kostanjevec je našel v soboto na goriškem gradu kapsel, po katerem je tolkel toliko časa s kamnom dokler mu ni eksplodiral ter ga težko ranil v glavo in v prsa. Prvoletje bil Kostanjevec v življenjski nevarnosti, pa se mu je vendar obrnilo na bolje, tako da je upanje, da bo ozdravil tekem enega mesca, toda eno oko bo najbrže izgubil.

6-letni Kurat Jožef se je igral skupno z drugimi otroci na cesti v bližini domače hiše. Tudi on je nekje našel kapsel, po katerem je toliko časa mlatil, dokler mu ni eksplodiral ter ga ranil po rokah in po celem životu. Tudi on bo najbrže ozdravil v treh tednih, toda njegovo lahkomišljeno neprevidnost je ga stala levo oko. Starši podučite in posvarite vaše otroke, naj nista vojno strelivo na ulici!

Gospodarstvo.

Nekoliko iz zgodovine polomov gospodarskih naprav

S polomom banke «Adriatica» se je ponovila zgodovina sličnih gospodarskih katastrof v drugih krajih v sodobnosti in nekdanjosti.

Italij n. pr. je še v kosteh nedavni polom velike «Banca di Sconto». Trebalo je naporov od vseh poklicanih činiteljev, pomoči drugih velikih denarnih zavodov in države, da se je odvrgla še huja nesreča. V zadnjih časih ima Dunaj rekord v propadanju močnih denarnih zavodov, kar je povzročilo interesentom, delničarjem in vložnikom milijarde in milijarde izgube ter je pretreslo temelje vsega gospodarskega življenja. Ta kuga nepoštenja in nesposobnosti na upravi pa ni morda — kakor bi mislil kdo — razjedala samo kake dunajske židovske zavode, marveč je — če se smemo tako izraziti — neustrankarska in nepristranska: zajela je tudi zavode, katerih uprava je bila poverjena zaupnikom različnih gospodarskih plasti in političnih struj. Tako je n. pr. nedavna katastrofa dunajske banke «Nordisch-oesterreichische Bank» ljuto zadela sloje, ki nimajo nič skupnega z židovskim kapitalizmom. Temu zavodu so poverjali svoj denar in svoje prihranke avstrijski monarhistični, konservativni in krščanski socialni sloji. Med njimi bivše nadvojvodinje in cerkvene uprave. Avstrijska vlada, ki ji načeluje prelat Seipel, je poklanjala temu zavodu vsi svojo naklonjenost vse do zadnjega. Vladni, konservativni in izrecno krščansko-socialni listi niso pri našli le reklamnih oglasov te banke, marveč so ji šli na roko tudi v uradniškem delu lista. Vse to seveda zato, ker so bili uverjeni, da je zavod nedvomno soliden, na trdnih nogah in v rokah poštene uprave.

Pa posezimo po primeru iz prošlih časov, ki je bil nam veliko bližji. V sedemdesetih letih so ustanovili slovenski rodoljubi v Ljubljani zavarovalno banko «Slovenija» z dobrim in poštenim namenom, da pripomorejo našemu narodu do osamosvojitve tudi na tem polju narodnega gospodarstva. Rojstvu tega zavoda so kumovali tedanji najodličnejši slovenski možje z «očetom» naroda, dr. om Janezom Bleiweisom na čelu. Može je s čistim srcem in najpoštenejšimi nameni za blagor naroda. Zavod so podpirala slovenska glasila in tudi duhovščina najizdatnejše. Začetki so obetali zavodu sijajen procvit. Pridobil si je zaupanje ljudstva in ustanovil tudi podružnice na Dunaju, v Pragi, v Budimpešti. In vendar je prišel polom, strašna nesreča. Slovensko narodno premoženje je pretrpelo milijone izgub in nešteto gospodarskih eksistenc je bilo ogroženih... Banka je propala. Kako je prišlo to? Iz istega razloga, kakor n. pr. pri «Nordisch-oesterreichische Bank». Javnost je slepo zaupala poštenju in sposobnosti uprave, bila je uverjena, da je vodstvo zavoda v pravih rokah, poštenih in sposobnih. Prevarjena je bila v obeh pogledih. Pripominjamo, da je bil na čelu uprave — Nemeec Trevenstein!

Slično je s sedanjim polomom banke «Adriatica». Res je sicer, da je že uprava prejšnje «Jadranske banke» dovedla zavod na rob propada in oškodovala delničarje za milijone. Istotako pa je res, da so z «nacionaliziranjem» zavoda, z njegovo spremembo v «Banca Adriatica», z obilno pomočjo, z vpisom novega delniškega kapitala in bogatim prispevkom države, v tukajšnji javnosti lozivele nade, da, preprčanje, da je zavod rešen. V tej nadi in v tem prepričanju je prebivalstvo zaupalo nadalje svoj denar temu zavodu. Nova uprava pa je ljuto prevarila to zaupanje. Znala je prikrivati javnosti gnobilo v zavodu, posebno tudi s tem, da je zlorabljala in poneverjala vrednote, zaupane ji od vložnikov, in tako zakrivala obupni položaj zavoda. Varala je javnost in oblastva. Dejstvo je, da je še tik pred polomom prebivalstvo donajalo banki svoje vrednote.

Zgodovina banke «Nordisch-oesterreichische Bank» na Dunaju in «Slovenije» v Ljubljani se je ponovila tudi v «Banca Adriatica». Tudi italijanski listi — naglašamo to, ker je banka sedaj v italijanskih rokah — ugotavljajo, da je v označenih mahinacijah uprave razloga za to, da je javnost zaupala zavodu vse do zadnjega. To poudarjamo tudi mi v označbo neljalnosti in zlobe izvestnih naših ljudi, ki kričijo v svet, kakor da je na tem polomu skrivniti kak naš voditelj, čeprav je splošno znana resnica, da ni imel nikakih stikov z upravo banke in mu zato tudi niso mogle biti znane nje sleparske manipulacije.

ZAVRELKA.

Zavrelka je ena najnevarnejših vinskih boleznih, ker če vino popolnoma zavre, ni več za nobeno rabo. Navadno zavre vino, ki leži na drožah ali pa na kalezju, torej vino, ki ni bilo nič ali nezadostno psetakano. Vino postane najprej motno, kislina izgineva, okus je nečist in skrajno zoprno.

Zavrelko povzročajo škodljive glivice katere pridejo z gnilim in bolnim grozdem v most.

Da se izognemo zavrelki, je treba že pri trgatvi ločiti gnilo in slabo grozde od zdravega. V slabih letih je treba tudi zdrav most zveplati in mu pridejati čistih drož. Vino ne sme ležati preko poletja v slabi kleti na drožah ali na kalezju, temveč ga moramo pravilno pretakati in pravilno zveplati.

Ce zapazimo zavrelko hitro v pravem razvoju, jo lahko ustavimo s pasteriziranjem t. j. vino segrejemo na 60 do 70° C, s katerim uničimo kalli boleznih; dalje z zveplanjem tako, da zažgemo najprej eno tretjino zvepla, ki je potrebna za ta sod, ga napolnimo tako, da ves dim popije. Nato zopet zažveplamo sod in ga napolnimo do druge tretjine, potem zažveplamo še tretjo in napolnimo in ga zabičemo

Sedaj je treba po zveplu zastrupljene in omamljene glivice odstraniti s prečiščenjem vina bodisi z želatino, strminjo itd.

Namesto zvepla pa lahko vzamemo tudi 5 gramov natrijevega bisulfitna na vsak hl vina.

Sode od takega vina, pa je treba skrbno razkužiti.

R. C.

TRŽAŠKA KMETIJSKA DRUŽBA v TRSTU

ulica Raffineria št. 7 ima v zalogi:

Semena: Spinačo «Viktoria» in «Viroslav» po L 6.50 log, zgodnji nizki grah, seme salatne, solate, radiča, čebulček za sajenje, solatno peso itd.

Detelje: Inkarnatno, domačo in lucerno.

Trave: Laško ljulko, francosko pahovko, mačji rep in travniško bilnico.

Umetna gnojila: 19% Tomažev z lindro «Columeta», 40-43% kalijevo sol, rudniški superfosfat in kalijev cijanamid ali apneni dušik.

Kmetijsko orodje: pluge, šape, in drevesne škarje, strpake, železne grablje, srpe itd.

Amerikansko lepivo za sadno drevje: «Tree Stichey».

Krma za živino: koruzno moko, pristne otrobo, bele, debele in drobne, klajno apno itd.

Ptičja krma: ogorščica (ravizon), luščeni oves.

Zveplene (asbestne) trakce itd.

Predelanje gore v spomenik

V ameriški državi Georgiji, v bližini njenega glavnega mesta Atlante, se dviga 867 čevljev visoka (merjeno od ravnine pod njo) Kamenita gora (Stone Mountain). Ta gora je največji solidni kos granita na svetu in je povsem gola, po obliki podobna velikanskemu hlebu. Eno stran te gore bodo izklesali v velikanski spomenik na državljansko vojno, ki je v ondtih krajih divjala pred kakimi šestdesetimi leti med severnimi in južnimi državami ameriške Unije.

Delo je že v teku in ga vodi umetniški kipar in inženir Gutzon Borglum. Ta mož se je v mladosti posvetil strojništvu. Potom solanja je pozneje postal risar in arhitekt, z nadaljnjim študiranjem je končno dosegel inženirsko diplomu. Tekom vsega tega časa se je bavil s kiparstvom, kateremu se je naposled povsem posvetil. In baš radi tega, ker je v eni osebi tehnik in umetnik, je posebno zmogel rešiti veliko nalogo, ki zahteva inženirske in umetniške spretnosti.

Spomenik bo predstavljal korakajoče oddelke pešcev in konjenikov po pobočju skoro navpične gore v velikem reliefu. V Clevelandskem mesečniku «The Iron Trade Review» opisuje A. J. Hain, član uredniškega štaba, to podjetje na sledeči način.

«Ko je kipar Gutzon Borglum spočel misel, da bi izklesal veliko sliko, predstavljajočo potujoče vojaške oddelke preko lica gore, je začel nekaj, kar se bo razvilo v mojstersko delo mehanske spretnosti in — kar je nameraval že od začetka — v največji spomenik, kar jih je še izvršila roka človeka.

Na tej na svetu največji enotni masi granita je umetnik gledal vizijo slike patrijotov z juga, pešcev in konjenikov, ki se pomikajo mimo svojih nadzorujočih voditeljev in poveljnikov. V heroični velikosti prihajajo preko vrhunca gore na desni strani in se vijejo po strmem pobočju navzdol proti levi in izginjajo za gostim zelenjem dreves, ki rastejo ob vznožju gore.

Pečina, na kateri bo ta veličastna panorama vklesana, je visoka 700 čevljev (okoli 230 metrov) in vrsta čet bo dolga 1800 čevljev okoli 6000 metrov). Gora se dviga skoro navpično.

Očividno si domišljajo ni stavila nikakih mej, ko si je predočevala ogromne, do 200 čevljev visoke masivne slike na navpični pečini. Samo inženirska spretnost z jeklom in stroji je v stanu udejestviti vizijo.

Da razumemo veliko začetno delo, moramo poznati velikost granitne skale. Kamenita gora je 867 čevljev visoka, merjeno od ravnine pod njo, do njenega najvišjega vrhunca. Dolga je nad 5000 čevljev, okoli temelja meri okoli sedem milj. Sestavljena je iz neuničljivega gradbenega granita izredno fine teksture. Na severni strani, kjer bo spomenik izklesan, je skoro navpična stran visoka 700 čevljev.

Spomenik bo izklesan 400 čevljev pod vrhuncem in bo zavzemal prostor, ki je 1800 čevljev dolg in 200 čevljev širok. Slika generala Lee bo 140 čevljev visoka, merjena od vrha njegovega klobuka do kopit konja, ki ga jaha. Človek, ki bi stal na njegovi rami, bi potreboval lestve, če bi hotel doseči njegovo uho.

Umetnik dela najprej tako, da napravi majhen model posameznih delov celotne slike. Ko je model (iz ilovice) dovršen, ga fotografira in vzame dobljeno sliko na stekleno ploščo za magično svetilko, približno na isti način kot se filmira kinematografske slike. Potom močnih žarkometov se ponoči vrže dobljene slike na določeno mesto Kamenite gore.

Najprej so nameravali prevleči gorsko stran s snovjo, ki je občutljiva za svetlobo, da bi potom fotograficnega procesa dobili sliko na pobočju gore. Pozneje so pa zavrgli to in sklenili z barvami slikati podobe po obrisih slik, ki jim jih meče žarkomet v noč.

Slike bodo najprej izklesani na debelo s pomočjo jeklenih električnih in pnevmatičnih svetrov. Ti delavci bodo imeli s seboj prvotne modele iz ilovice. S pomočjo posebnih pantografrov bodo merili podrobnosti v modelih in po gotovi meri povečali mero za izdelovanje istih podrobnosti v granitni skali. Končno in finenjs oblikovanje izklesanih podob bo dovršil Borglum s svojimi pomočniki.

Nad strmim licem skale so zgradili železen tir, po katerem se pomikajo sem in tja stroji, ki nosijo na jeklenih vrveh odre za klesarje in za njihove potrebščine.

Izklesanje bo po gotovih mestih globoko in bo doseglo globino do 24 čevljev in več v gorsko stran. Odklesani granit bodo takni obdelali in mu dali obliko

«kvadrov», da jih vporabijo za zidanje velikega amfiteatra, ki ga bodo zgradili pozneje ob vznožju gore. Računajo, da bo vrednost tega kamenja znašala en milijon dolarjev.

Vse orodje in celo nekatere motorje bodo po dovršenem delu zabezonirali v votlino, ki jo bodo vsekali v živo skalo gore. Priložili bodo tudi načrte in modele spomenikov z vsemi informacijami. Vse to je namenjeno za potomce, ki bodo živeli v bodočih vekovih. Morda bo tedaj najdba te votline napravila istotoliko zanimanja v tedanjem svetu kot je zdaj odkritje Tutankamenovega groba.

Geologi pravijo, da je gora popolnoma neuničljiva od strani prirodnih elementov. Veliki spomenik, ki ga bo mogoče videti milje daleč, bo pričal potomcem v bodočih sto ali tisočletjih o današnji tehniki in umetnosti.

F. M.

DAROVI

Mesto cvetja na grob pok. Riharda Luxa daruje družina Pertot (Ojka) iz Barkovej L 50 pev. društvu «Adrija».

GIUSEPPE SPECHAR - TRST
Via S. Caterina 7, vogal Via Mazzini
naznanja cenjenim odjemalcem, da je prejel
veliko izbero tu- in inozemskega blaga
za moške in ženske obleke po konkurenčnih cenah.
Specialiteta: ANGLEŠKO in ČEŠKO BLAGO.

Predno kaj nakupite, obiščite
Veliko skladišče pohištva
trvdke
ALESSANDRO LEVI MINZI
Via Rettori št. 1 - Via Maicanton št. 7-13
Spalne sobe, obedne sobe, posamezni kosi pohištva v veliki izbiri.

Najstarejši slovenski dežarni zavod.
Tržaška posojilnica in hranilnica
registrovana zadruga z omejenim poročtvom
uraduje v svoji lastni hiši
ulica Torrebiana št. 19, I. n.
Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje
po 4%
večje in stalne vloge po dogovoru.
Daje posojila na vknjižbe, menjice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.
Uradne ure za stranke od 9 do 13
Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt
Št. telef. 25-67.

POHIŠTVO moderno solidno
po znižanih cenah.
Oglejte si velika skladišča
M. STEINER d. z. o. z.
TRST, Via Geppa 17 — Via Pauliana 1
(Piazza Stazione)
Embalaza in pošiljatve izven Trsta. Zaloge v prosti luki franco brez carine.

ALOJZIJ POVH
urar in zlatar
Piazza Garibaldi 2, I. n. Tel. 3-29
Lastna tovarna in delavnica. Prodaja, kupuje, popravila vsakovrstne predmete. — Koristi vsakega je, da se prepriča o cenah.

Najvišje cene plačujem za
K O Ž E
kun, zlati, lisic,
dihurjev, vider, jazbecov, mačk veric, krivov, divjih in domačih zajcev.
D. WINDSPACH
Trst, Via Cesare Battisti št. 10
II. nadst., vrata 16
Sprejemajo se pošiljatve po pošti.

V veseli družbi na Opčnah dne 30. 10. se je nabralo za «Solako društvo» 50 L.
Na predlog g. Hervatina Iv. so v Mačkova hah nabrali v veseli družbi za «Solako društvo» 18 L.

Borzna poročila.

ogrške krone	0.0806	0.0316
avstrijske krone	0.0930	0.0380
češkoslovaške krone	68 75	69.10
dinarji	33 20	33.50
leji	12.50	13.—
marke	—	—
dolarji	23 05	23.15
francoski franki	121.90	122.40
švi-arski franki	443.—	446.—
angleški funti papirnat	106.20	107.40
Benečijske (vojnokodniške) obveznice	—	82.50

Zlato, srebro, krone, platin, zobovje
kupuje
Zlatarna ALBERT POVH
Trst, Via Mazzini 46

GIUSEPPE SPECHAR - TRST
Via S. Caterina 7, vogal Via Mazzini
naznanja cenjenim odjemalcem, da je prejel
veliko izbero tu- in inozemskega blaga
za moške in ženske obleke po konkurenčnih cenah.
Specialiteta: ANGLEŠKO in ČEŠKO BLAGO.

Predno kaj nakupite, obiščite
Veliko skladišče pohištva
trvdke
ALESSANDRO LEVI MINZI
Via Rettori št. 1 - Via Maicanton št. 7-13
Spalne sobe, obedne sobe, posamezni kosi pohištva v veliki izbiri.

Steklene šipe
Asake vrste in mere. Prodaja na debelo in drobno. — Postrežba na dom. Cene zmerne. — Piazza Oberdan 3 (Hotel Europa) telefon 44-23. 17

Skladišče
špeha, masti, slanin in sira.
OSOLJENA ČREVESA
prvovrstnih domačih in inozemskih trvdki prodaja po konkurenčnih cenah
ZOFFOLI & Co
Trst - Via Maiolica 17 - Trst
Telefon 36-92. (672)

Popolnoma varno naložite denar v
LJUBLJANSKI
POSOJILNICI
r. z. z. o. z.
ki posluje
v novo preurejenih prostorih
Mestni trg 6 v Ljubljani Mestni trg 6
Vloge na hranilne knjižice in tekoči račun obrestuje
najugodnejše
ter jih izplačuje takoj brez odpovedi. — Večje vloge z odpovednim rokom obrestuje po dogovoru.

PETE
PODPLATI
PALMA
iz pristnega kaučuka.
„PALMA“ Trst, Via Coroneo 9.